

Verslag

Conferentie van het Ierse Voorzitterschap

www.eu2004.ie

Participatie van Mensen die in Armoede Leven

Participatie is een tweerichting verkeer

Derde Europese Ontmoeting van Mensen die in Armoede Leven

**Palais d'Egmont, Brussel,
28-29 mei 2004**

Georganiseerd met de steun van

De Europese Commissie

Het Anti Armoede Departement, Openbare Dienst van Sociale Zekerheid,
België

En met de hulp van

Het Europese Anti Armoede Netwerk (EAPN)

EAPN

Rue du Congres 37-41

B 1000 Brussel

Er zijn geprinte versies van dit verslag verkrijgbaar in het Engels en Frans.
Digitale versies zijn verkrijgbaar in: het Bulgaars, Deens, Nederlands, Fins,
Duits, Grieks, Hongaars, Italiaans, Pools, Portugees, Spaans en Zweeds.

Verslagen kunnen worden gedownload van de EAPN website:

www.eapn.org

Met dank aan

Projectcoördinator: Micheline Gerondal

Auteur (verslag en onderzoek): Margo Gorman

Foto's: Mathias Horemans

Voorwoord door het Ierse Voorzitterschap

Een van de belangrijkste uitdagingen die de Lidstaten tijdens de Europese Raad in Lissabon in 2000 op zich nam, was om “een beslissende aanzet te hebben gemaakt op de uitroeiing van armoede tegen 2010.” De algehele doelstelling voor de lange termijn is niet om armoede slechts te reduceren, maar om het uit te roeien. Een beslissende aanzet tot het bereiken van dit doel dient te worden gemaakt tegen 2010. Hierbij kan het niet slechts gaan om het verbeteren van staatsvoorzieningen voor diegenen in armoede en sociale uitsluiting, maar om het ondernemen van meer fundamentele actie die de oorzaken van armoede en sociale uitsluiting zullen aanpakken die nog altijd bestaan in Europa en om een vastberaden inzet om hiervan af te komen.

Door de zogenaamde Open en Transparante Coördinatie Strategie leveren de lidstaten een gezamenlijke inspanning om deze moeilijke doelstelling te bereiken door middel van hun nationale Actieplannen tegen armoede en sociale uitsluiting. Men is het erover eens dat dit proces niet alleen reactie en toewijding van regeringen vereist, maar een maatschappelijke reactie van alle direct betrokkenen, hetgeen erin resulteert dat overleg noodzakelijk is.

In dit opzicht zijn mensen die in armoede leven duidelijk betrokkenen. Zij zijn het die de effecten van armoede ervaren en eronder lijden en uit die ervaring belangrijke inzichten verwerven in de oorzaken van armoede, hoe dit het beste kan worden uitgeroeid en wat de prioriteiten zouden moeten zijn.

Het verheugt het Ierse Voorzitterschap daarom ook om inspraak verder op Europees niveau te bevorderen met deze belanghebbenden door middel van het voorzitten van de derde ontmoeting van mensen die in armoede leven op 28 en 29 mei 2004, met de steun van de Europese Commissie en in samenwerking met de Belgische regering en het Europese Anti Armoede Netwerk (EAPN).

Ik wil graag alle betrokkenen bedanken voor hun grote steun bij het organiseren van de ontmoeting en bovenal de deelnemers die zo hard hebben gewerkt om het tot een succes te maken. Een speciaal dankwoord wil ik geven aan de deelnemers uit de nieuwe Lidstaten, aangezien dit de eerste dergelijke ontmoeting was van de Uitgebreide Unie. Zij voegden een nieuwe dimensie aan de discussies toe en zullen duidelijk de vastberadenheid versterken die verzekert dat uitroeiing van armoede een hoofdprioriteit blijft voor de EU.

Het thema van de ontmoeting – Participatie is een tweerichting verkeer - richtte zich op het belang van de actieve inzet van regeringen op zowel nationaal als Europees niveau om met mensen die in armoede leven in dialoog te gaan over hun situaties, met de bedoeling om in beleidsontwikkeling volledig rekening te houden met hun problemen en voorstellen. De tekst van de boodschap van het Ierse Voorzitterschap aan de Minister Raad van 1 en 2 juni 2004, die de conclusies van de discussies over dit thema weergeeft, is in dit rapport terug te vinden.

In het algemeen geeft dit rapport een voortreffelijk verslag van de werkzaamheden van de Ontmoeting en wij hopen dat het in brede kring beschikbaar zal zijn voor mensen die

in armoede leven, degenen die met hen samenwerken, regeringen en alle andere belanghebbenden in de hele Europese Unie.

Ik verheug mij over het initiatief van mevrouw Marie-Jose Jacobs, Minister van Familiezaken, Sociale Solidariteit en Jeugd van Luxemburg, dat het Luxemburgse Voorzitterschap de ontmoeting volgend jaar op zich zal nemen. Dit zal de voorzetting ervan waarborgen als een belangrijk jaarlijkse gebeurtenis in de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting.

Mary Coughlan TD
Minister van Sociale en Gezinszaken*

---

* Note: Sinds deze ontmoeting heeft Minister Coughlan andere ministeriële verantwoordelijkheden toegewezen gekregen. De huidige minister van Sociale en Gezinszaken is dhr. Séamus Brennan TD.

Inhoudsopgave

Deel 1:   Introductie

Achtergrond

Overdenkingen van de voorzitter

Boodschap van het Ierse Voorzitterschap aan de Minister Raad, juni 2004-09-21

Deel 2: Verslag van de Conferentie

Opening Plenaire Vergadering

Het delen van ervaringen: verslagen van workshops

Dialogoog tussen deelnemers en panel

Slotopmerkingen

Overweging: van theorie naar praktijk

Deel 3: Onderzoek

Vragenlijst

Voorbeelden

Bijlage I: Programma

Bijlage II: Deelnemerslijst

Deel 1: Inleiding

Achtergrond

Tijdens de Europese Top van Lissabon (2000) is overeengekomen om een EU strategie te vormen die gericht is op het maken van een beslissende aanzet tot de uitroeiing van armoede in de landen van de Europese Unie tegen het jaar 2010. Tijdens de Europese Nice Raad zijn algemene doelstellingen voor deze strategie aangenomen. Een van de overeengekomen doelstellingen is om alle actoren - inclusief de mensen die in armoede leven – te laten deelnemen in alle delen van de strategie.

Als reactie hierop organiseerde het Belgische Voorzitterschap (2001) een Ontmoeting van mensen die in armoede en sociale uitsluiting leven. Dit werd in 2003 gevolgd door een gelijksoortig initiatief onder Grieks voorzitterschap van de Europese Unie. Deze ontmoetingen bevestigden het belang van de deelname in dit proces van mensen die in armoede leven en toonden aan dat dergelijke participatie het niveau van processen van besluitvorming en implementatie verbeteren. In navolging van dit proces organiseerde het Ierse Voorzitterschap (2004) deze derde Europese Ontmoeting van mensen die in armoede leven in de EU landen met de steun van de Europese Commissie en de Belgische regering. Het Europese Anti Armoede Netwerk (EAPN) speelde een rol in het leveren van technische ondersteuning en logistieke steun voor het organiseren van deze ontmoetingen.

Deze derde Europese Ontmoeting van mensen die in armoede leven vindt plaats vlak na de officiële uitbreiding van de EU. Het Ierse Voorzitterschap was verheugd om op deze ontmoeting voor de eerste keer delegaties te mogen verwelkomen uit de nieuwe lidstaten van de Europese Unie. Deze ontwikkeling bood een belangrijke mogelijkheid om nieuwe relaties aan te gaan en om nieuwe inzichten en benaderingen toe te voegen aan de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting.

Het verslag van het Griekse Voorzitterschap van de Tweede Europese Ontmoeting van Mensen die in armoede en uitsluiting leven, aan de Raad voor Werkgelegenheid en Sociale Zaken van juni 2003, bevatte onder andere het voorstel dat “de Lidstaten hun pogingen intensiveren om participatie op elk niveau van mensen die in armoede leven te bevorderen en om structurele netwerken te ontwikkelen”. Het doel van de Derde Ontmoeting was:

“Meer manieren ontwikkelen voor het bevorderen van participatie op elk niveau van mensen die in armoede en uitsluiting leven en de structurele netwerken versterken of ontwikkelen om deze betrokkenheid te vergemakkelijken.”

Om dit doel te ondersteunen, besloot het Ierse Voorzitterschap, in samenwerking met de Commissie van het Sociale Uitsluiting Programma en de EAPN, om een onderzoek uit te voeren om informatie te zoeken over de mate van steun voor dergelijke structurele netwerken. Het onderzoek zocht informatie over mechanismen, die zorgen voor de participatie van mensen die in armoede leven en informatie over of dit nuttig is geweest bij het opstellen van de Nationale Actieplannen voor Sociale Aansluiting die centraal staan in de EU Aansluiting Strategie. Commissieleden van het Sociale Uitsluiting Programma van de Europese Commissie en het Europese Anti Armoede Netwerk

vergeleken antwoorden van het nationale niveau. De resultaten van dit onderzoek zijn terug te vinden in deel 3 van dit verslag.

Voorafgaand aan de Derde Ontmoeting, hadden de delegaties van de diverse landen de gelegenheid om elkaar te ontmoeten, om hun inbreng voor de derde ontmoeting voor te bereiden. Dit bood de gelegenheid om vragen en kwesties te formuleren die naar voren kwamen vanuit hun lokale en nationale ervaring. Deze vragen die voortkwamen uit de ervaring en analyse van mensen die direct armoede en sociale uitsluiting ervaren stimuleerden een hoog gespreksniveau tijdens de derde ontmoeting.

De meerderheid van de deelnemers aan de ontmoeting waren mensen die de realiteit van armoede en uitsluiting onder ogen zien en die begonnen zijn met anderen samen te werken in een poging hun situatie en dat van hun familie en gemeenschap te verbeteren. Onder de andere deelnemers bevonden zich afgevaardigden van niet-gouvernementele anti armoede organisaties en ervaren maatschappelijk werkers. Vertegenwoordigers van EU Instellingen en leden van de Sociale Bescherming Commissie en commissieleden van het Sociale Uitsluiting Programma waren ook sterk aanwezig.

De Europese Ontmoeting van mensen die in armoede en uitsluiting leven is geen vervanging voor het werk van de vele organisaties en netwerken dat er is ter verdediging van de belangen van mensen die in armoede en uitsluiting leven. Het is veeleer erkenning op het niveau van het EU Voorzitterschap van het belang van de 'stem' van de mensen die in armoede en uitsluiting leven en kan gezien worden als voorbeeld van het belang van hun deelname aan structurele netwerken die hun deelname aan de maatschappij vergemakkelijken.

Overdenkingen van de voorzitter

De drie Europese Ontmoetingen van Mensen die in Armoede leven hebben burgers die helemaal aan de onderkant van de samenleving leven helemaal naar de top gebracht, van de uiterste uiteinden naar het absolute centrum, van flatgebouwen en kampen en opvanghuizen en achterstraatjes en vergeten dorpjes en eenzame plekken naar een paleis, het Palais d'Egmont, waar de Europese Staatslieden elkaar ontmoeten. Zij staan potentieel voor een revolutionair proces. De Derde Ontmoeting, in mei 2004, liet vooruitgang zien sinds de twee vorige ontmoetingen, maar liet ook zien hoeveel er nog steeds kan worden bereikt.

Wat had ik er van tevoren van verwacht? Ik had mijn gedachten laten gaan over de lange geschiedenis van armoede als een politieke kwestie in heel Europa: de Armen Wetten, de armoede inspecties en onderzoeken aan het einde van de Negentiende Eeuw, de groei van de welvaartstaat in het midden van de vorige eeuw, later de ontdekking van de tekortkomingen van welvaartstaten, de herontdekking van armoede, in de jaren '60, in de vroege jaren van Europese eenwording. Het Verdrag van Rome, waarmee de Europese eenwording begon, deed geen melding van armoede, of sociale uitsluiting, maar de economische teruggang en "de crisis van de welvaartstaat" in de jaren '70, maakten het onvermijdelijk dat de EU de kwestie zou moeten onderkennen en er iets aan zou moeten doen.

In de jaren '70 was armoede slechts in een paar landen op de nationale agenda gekomen. Sinds die tijd is het op de nationale agenda van de meeste landen gekomen en door de jaren is armoede, of sociale uitsluiting, een onderwerp geworden die steeds belangrijker is geworden op de Europese agenda. Dit is te danken aan het initiatief en de volharding van sleutelfiguren in het hart van het EU project. Voor de landen in de EU en wellicht ook voor andere landen, hebben de EU instellingen een belangrijke rol gespeeld in het op gang brengen van de discussie over armoede en in het ondernemen van actie en het daardoor constant, zij het langzaam, voortgang boeken.

De drie Europese "armoede programma's" waren het begin. In overeenstemming met de toenmalige tijdsgeest, leken de eerste en tweede Europese Programma's, in de jaren '70 en '80, de last van vooruitgang in aanzienlijke mate te leggen op lokale inspanningen en op de armen zelf. Het probleem werd gezien als gebrek aan coördinatie (van nationaal en lokaal beleid en diensten); de oplossing was mobilisatie op lokaal niveau, waaronder participatie van de armen; de kosten waren bescheiden subsidies. Later in de jaren '80, werden mensen op andere gedachten gebracht door de ontdekking van 'nieuwe armoede', een bedreiging voor de meer kwetsbaren in de comfortabele meerderheid en het inzicht dat er een sociale keerzijde was aan de voltooiing van de Vrije Markt en de industriële reorganisatie. Het jaar 1989 was een tweekop voor de politiek in Centraal en Oost Europa, gedurende een historisch moment, won 'de macht van het volk' het van de staatsmacht. Dat jaar was ook een tweekop voor het sociaal beleid binnen de EU. 'Sociale Uitsluiting' was de nieuwe term en het spotlicht werd gericht op nationaal beleid en het falen daarvan om sociale uitsluiting te voorkomen. In Armoede III, het derde EU programma, bleef het ideaal van participatie van de armen behouden, maar de nadruk kwam te liggen op de rol van overheidsinstanties op regionaal en lokaal niveau en hoe deze gecoördineerde en effectieve actie samen met de sociale partners zouden kunnen en moeten ondernemen om sociale uitsluiting te bestrijden. De focus lag nu op de staten.

In het navolgen van Armoede III was een hiaat: het vermogen van de EU om armoede te benaderen werd uitgedaagd. Dit probleem werd opgelost toen het Verdrag van Amsterdam in 1997 formeel toestond dat de Europese Raad de samenwerking aanmoedigde tussen lidstaten met betrekking tot 'sociale uitsluiting'. Dit maakte de weg vrij voor het aannemen van de doelstelling van de Lissabon Raad om een beslissende aanzet te geven tot de uitroeiing van armoede en het bereiken van grotere sociale samenhang en voor de Nice Raad, later dat jaar, om te beslissen over een nieuw beleidsinitiatief (NAPs/aansluiting) om alle lidstaten een aansporing te geven om een pro-actieve, geplande en samenhangend beleidsbenadering aan te nemen om sociale aansluiting aan te pakken. Het daaropvolgende jaar, 2001, markeerde het begin van dat EU-wijde proces. In datzelfde jaar vond de eerste Europese Ontmoeting van Mensen die in Armoede Leven plaats.

Dus, in de loop van dertig jaar, hebben "mensen die in armoede leven" in Europese landen, zich ontwikkeld van de **objecten** van en participanten in lokale armoede projecten, tot de **onderwerpen** en gelijkwaardige participanten in EU conferenties op EU niveau, over nationaal en Europees beleid inzake armoede.

Het was voor mij een eer om de Derde Ontmoeting van Mensen die in Armoede Leven voor te zitten. Het was een eer om voor, tijdens en na de ontmoeting, samen te werken met het Ierse Voorzitterschap en met de standvastige mensen van het door EAPN geleide organiserend comité die zich alle moeite hebben getroost om alles zo te organiseren dat het de deelnemers het best ten goede zou komen. Het was een eer om de ministers te ontmoeten uit Ierland, België en Luxemburg en de Commissiefunctionarissen die hun persoonlijke toewijding aan overleg en dialoog over armoede op Europees niveau. Het was een bijzondere eer om de deelnemers te ontmoeten. Zij hebben gedeeld, met elkaar en met de organisatoren en de speciale gasten, hun ervaringen en bezorgdheden, wat zij te lijden hebben gehad en wat zij hebben geleerd en wat zij kunnen leren aan ons over armoede en over wat eraan kan en zou moeten worden gedaan.

Voor mij waren er drie hoofdthema's in deze ontmoeting, die elk staan voor wat reeds is bereikt en toezeggingen die nog moeten worden nagekomen. Zij komen overeen met drie actie niveaus:

- 1) Het bekrachtigen van de ervaringen en standpunten van de mensen die armoede ervaren zelf:

Persoonlijke ervaring van armoede: Zelfs de beleidsmakers die de beste bedoelingen hebben en het best geïnformeerd zijn, kunnen het wel vergeten om beleid, programma's en toepassingen voor de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting te kunnen ontwikkelen, als ze niet weten wat het betekent om arm te zijn; de enige mensen die ze dat kunnen vertellen zijn de armen zelf. Deze Europese Ontmoetingen van Mensen die in Armoede Leven laten zien dat dat mogelijk is. Op deze laatste ontmoeting hoorden we levendige verslagen van vele aspecten van armoede zoals dat vandaag de dag wordt ervaren. Er zijn altijd nieuwe kwesties. Hieronder bevonden zich de implicaties van vrije markten en minder gevoelige overheden, in openbare voorzieningen zoals water en elektriciteit. Gebrek aan toegang tot Informatie

Technologie is een nieuwe vorm van armoede voor kinderen. We hebben ook gehoord over de ontvoering en uitbuiting van jonge kinderen over de grenzen, een nieuwe en verdorven mensenhandel in Europa. En er waren veel 'goed nieuws' verhalen, over initiatieven die de mensen zelf samen met hun bondgenoten nemen, die hun rechten en keuzes respecteren.

- 2) De officiële regelingen tot participatie van armen in beleidsontwikkeling op nationaal niveau:

Overleg op Nationaal Niveau: Het uitstekende onderzoek dat in dit rapport in opgenomen, laat zien dat er een groot aantal mechanismen is voor het bevorderen van de participatie van 'arme' mensen in beleidsontwikkeling op nationaal niveau. De regeringsministers die aanwezig waren konden verslag uitbrengen over initiatieven in hun eigen landen die ontworpen zijn om de staat in staat te stellen de stemmen vanuit de onderste lagen van de samenleving te kunnen horen. De boodschappen die daardoor naar boven komen, kunnen nationale planning informeren en kunnen vervolgens verder worden meegenomen voor discussie en actie tijdens bijeenkomsten van de Europese Raad. De terminologie en de overlegsysteem variëren van land tot land. In Ierland en België zijn er "partnerschapsovereenkomsten", waarin organisaties van en voor armen plaatsnemen met hun "sociale partners"; in Luxemburg hebben de NGO's het recht verkregen om deel te nemen aan de *Conceil Supérieur*; in Frankrijk is er sinds 1998 een *Conseil National de Lutte contre les Exclusions* en dit jaar is een kennisgeving aan het grote publiek, over de strijd tegen uitsluiting, opgenomen in het Franse Nationale Actie Plan; in Denemarken is er een "Raad voor Kwetsbare Groepen". Nog veel meer landen zouden deze initiatieven kunnen aanvullen.

Voor deelnemers aan deze ontmoeting zijn al deze overlegsysteem problematisch. Soms dient overleg met 'afnemers' de behoeften van de mensen die het goed hebben, maar niet de armen, zelf overleg over sociale zekerheid kan resulteren in verbeteringen voor sterkere belangen en niet voor diegenen die het slechts af zijn. In welke mate kunnen individuele arme mensen gehoord worden als duidelijk onderscheiden van armoede organisaties? En hoeveel tolerantie is er voor campagnevoerders en "onruststokers", zelfs als zij daarvoor gegronde redenen hebben?

Hoe het ook zij, de nationale mechanismen voor communicatie, overleg en de verbanden met nationale regeringen leveren de middelen om mensen die in armoede leven in verbinding te brengen met de Europese systemen van beleidsontwikkeling. De regeringen zijn de voornaamste actoren op het Europese toneel.

- 3) De noodzaak tot verdere actie op EU niveau:

Actie door de EU: Zoals ik hierboven heb aangegeven, is de rol van de EU instellingen, of in ieder geval van die instellingen die te maken hebben met sociale kwesties, verdienstelijk en vooruitstrevend geweest wat armoede betreft en heeft ontwikkelingen op nationaal niveau beïnvloed. Europese initiatieven inzake sociale uitsluiting vinden plaats dankzij de bestaande

verdragen en worden voorzien in het ontwerp van de Europese Constitutie. De “Open en Transparante Coördinatie Strategie” waarmee wordt gewerkt in relatie tot de Nationale Actie Plannen inzake Aansluiting begint nu al vruchten af te werpen voor armen in heel Europa. MAAR – en dit is een hele grote MAAR – de belangrijkste belangen van de EU zijn economische belangen en zoals de zaken er nu voor staan, komen sociale belangen op de tweede plaats. Hierdoor worden niet alleen de armen benadeeld, maar werken ook ministers van sociale zaken zowel op nationaal niveau als op Europees niveau vanuit een benadeelde positie. Ondanks de spanningen tussen de politiek en de sociale beweging, moeten politici en campagnevoerders samenleven. Daarom is het in het belang van de armen dat leden van de regering die met armoede te maken hebben, moeten worden gesterkt in het strijden met andere ministers die andere belangen hebben. Dat is wat sociale hervorming zo ingewikkeld maakt: de hervormers in de politiek zitten er in het midden ingesloten. De ministers die tijdens onze ontmoeting aanwezig waren beloofden de boodschappen van de ontmoeting mee te nemen naar de Europese Raad en om verdere verandering door te drukken binnen hun eigen regeringen en ook in de Raad.

We moeten erop hopen, dat hoe meer verkeer er is op deze “weg van tweerichting verkeer” van beleidsoverleg en discussie over armoede, des te meer diegenen die in tegengestelde richting lijken te gaan, gemeenschappelijke doelen kunnen bepalen. Als we willen dat dat gebeurt, moeten we uitkijken naar meer Europese Ontmoetingen van Mensen die in Armoede Leven.

Séamus Ó Cinnéide
Jean Monnet Professor of European Social Policy
National University of Ireland Maynooth

Boodschap van het Ierse Voorzitterschap aan de Minister Raad, juni 2004

Het Ierse Voorzitterschap heeft met de steun van de Europese Commissie en in samenwerking met de Belgische regering en het Europese Anti Armoede Netwerk de derde Europese Ontmoeting van Mensen die in Armoede Leven georganiseerd, die heeft plaats gevonden in Brussel, op 28 en 29 mei 2004. De volgende hoofdboodschap kwam uit de ontmoeting naar voren:

Effectieve participatie door mensen die in armoede leven vindt plaats en wordt ontwikkeld in de context van de inspanningen door de Lidstaten om de doelstellingen van Lissabon te bereiken, om een afdoende impact te maken op de uitroeiing van armoede en grotere maatschappelijke samenhang te bereiken. In dit opzicht zijn er in alle lidstaten veel voorbeelden van 'good practice'.

De prioriteit is nu om dit proces te verbreden en uit te diepen:

1. Het invoeren en verder ontwikkelen van de Nationale Actie Plannen voor sociale aansluiting (NAPs/aansluiting) is een belangrijk onderdeel van het proces. Deze plannen zijn zeer effectief geweest in het op de politieke agenda houden van het actiepunt van het uitroeien van armoede, zowel op nationaal als EU niveau en hebben een werkelijke prikkel gegeven tot de participatie van alle betrokkenen. Mensen die in armoede leven zijn belangrijke belanghebbenden en zouden moeten worden betrokken in het proces.
2. Om effectief te zijn, moet participatie goed worden georganiseerd en gefinancierd. Het staat voor een belangrijke maatschappelijke investering door de bijdrage die het levert aan het bereiken van de doelstellingen van de NAPs/aansluiting en meer algemeen aan meer maatschappelijke samenhang.
3. Participatie is een tweerichting verkeer. Het beantwoorden door de regering is essentieel, hetgeen openheid en effectieve actie vereist om de vastgestelde doelstellingen meer en meer te bereiken. Dit houdt in dat participatie betrokken zou moeten worden bij het controleren en evalueren van de invoering van de Plannen, waarbij tevens gebruik zou moeten worden gemaakt van indicatoren om de voortgang op nationaal niveau te kunnen meten en deze met die van andere Lidstaten te kunnen vergelijken. De uitwisseling van informatie, ervaring en 'best practice' tussen de 25 Lidstaten is een belangrijk element van de Open en Transparante Coördinatie, niet slechts voor regeringen, maar voor alle betrokkenen, in het bijzonder voor diegenen die in armoede leven. Zij behoren te weten wat er mogelijk is om armoede uit te roeien, door te weten wat andere Lidstaten kunnen bereiken, rekening houdend met economische en andere omstandigheden. Er moet zorg voor worden gedragen dat door de voorgestelde 'streamlining' de effectiviteit van zulke beleidsuitwisselingen niet gereduceerd, maar vergroot.

4. De oorzaken van armoede zijn complex en divers. De stemmen en bezorgdheden van alle diverse groepen die in armoede leven moeten worden gehoord. Tot de groepen die tijdens de Ontmoeting werden aangewezen als extra hulpbehoevend, behoren de immigranten en etnische minderheden, slachtoffers van handel, in het bijzonder kinderen, diegenen die onder erbarmelijke omstandigheden wonen, daklozen, gehandicapten en alleenstaande ouders.
5. De multi-dimensionale aard van armoede vergt reacties van een aantal ministers, waaronder degenen die verantwoordelijk zijn voor gezondheid, onderwijs, huisvesting, recht en binnenlandse zaken en financiën.
6. Discriminatie is voor velen een belangrijke oorzaak van armoede. Mensen die in armoede leven bevinden zich in de juiste positie om oorzaken van discriminatie aan te wijzen en manieren om daar een eind aan te maken. Hun participatie bij regelingen om discriminatie te bestrijden zou moeten worden bevorderd en aangemoedigd.

Het Ierse Voorzitterschap heeft notitie genomen van de meningen dat:

- De Lidstaten
Zouden moeten voortbouwen op de participatie op elk niveau van mensen die in armoede leven, in samenwerking met alle andere betrokkenen bij het werken aan het verwezenlijken van de doelstelling om een beslissende aanzet te maken op het uitroeien van armoede en op het bereiken van een grotere maatschappelijke samenhang.
- De Lidstaten en de Commissie
Zouden moeten verzekeren dat mensen die in armoede leven een zinvolle betrokkenheid krijgen bij het controleren en invoeren van de NAPs/aansluiting en bij het voorbereiden van toekomstige plannen en dat volledig rekening wordt gehouden met de noodzaak om voor deze participatie effectieve voorzieningen te treffen bij het 'streamlinen' van het proces van de Open en Transparante Coördinatie Strategie, in het bijzonder waar het de NAPs/aansluiting betreft.
- De Europese Commissie
Zou moeten verzekeren dat er volledig rekening zal worden gehouden met de belangen van diegenen die in armoede leven in het debat over de toekomst van de Structurele Fondsen en in de bespreking van de Sociale Beleidsagenda.

Het Ierse Voorzitterschap verwelkomt de toezegging die Luxemburg tijdens de Ontmoeting heeft gedaan om voorzieningen vrij te maken voor een dergelijke ontmoeting in Brussel gedurende zijn voorzitterschap in 2005 en herhaalt het voorstel van het Griekse Voorzitterschap aan de Raad van Ministers in 2003 dat de Europese Commissie en opeenvolgende EU Voorzitterschappen gelden hebben

vrijgemaakt voor het organiseren van deze ontmoetingen als onderdeel van het jaarlijkse werkprogramma (zoals de jaarlijkse Ronde Tafel).

Deel 2: Verslag van de Conferentie

Opening van de Plenaire Vergadering

Voorzitter:

Professor Séamus Ó Cinnéide, University of Maynooth, Ierland

Hoofdsprekers:

- **Dhr. Gerry Mangan, vertegenwoordiger van het Ierse Voorzitterschap**
- **Minister Maria Arena, Ministre de l'Intégration Sociale, Politique des Grandes villes, Egalité des Changes et Fonction Publique, België**
- **Mevr. Marie-Josée Jacobs, Minister van Gezinszaken, Sociale Solidariteit en Jeugd, Luxemburg**
- **Mevr. Odile Quintin, Director General voor Werkgelegenheid en Sociale Zaken, Europese Commissie**
- **Mevr. Isabelle Leborgne, Association Action Partenariat International Economique et Social, Deelnemer van de Tweede Ontmoeting**

De voorzitter, **Professor Séamus Ó Cinnéide**, opende de Derde Ontmoeting namens het Ierse Voorzitterschap. Hij herinnerde de aanwezigen aan de lange geschiedenis van anti-armoede werk in Europa:

“Gezien de overheersing van economische belangen op de wereldmarkt, is het makkelijk om cynisch te zijn over een Sociaal Europa wijst ook al 30 jaar op armoede en heeft ervoor gezorgd dat er actie wordt ondernomen om die armoede in heel Europa recht te zetten.”

Hij heette de hoofdsprekers en alle andere deelnemers welkom en moedigde hen aan een open dialoog aan te gaan en in de komende dagen te komen tot vruchtbare uitwisselingen.

Dhr. Gerry Mangan, Vertegenwoordiger van het Ierse Voorzitterschap, heette de deelnemers namens **Minister Mary Coughlan, T.D., Minister van Sociale en Gezinszaken**, die hem had gevraagd haar beste wensen voor de ontmoeting over te brengen en liet via hem weten ernaar uit te zien om aan de ontmoeting deel te zullen nemen, op een later moment, in het bijzonder aan de einddiscussie en dat ze toegewijd was aan de doelstelling om tegen 2010 een beslissende aanzet tot de uitroeiing van armoede, zoals gesteld door de Europese Raad. Sinds 1 mei 2004 wordt deze doelstelling gedeeld met 10 nieuwe lidstaten en dhr. Mangan heette de afgevaardigden van deze nieuwe Lidstaten bijzonder welkom. Hij vervolgde met te zeggen namens Minister Mary Coughlan, T.D., dat:

“De Nationale Actie Plannen voor Sociale Aansluiting, die op dit moment worden geïmplementeerd, de complexiteit laten zien van de taak om armoede uit te roeien, die geen enkelvoudige oorzaak of oplossing heeft en een toegewijde reactie vereist, niet slechts van regeringen, maar van de gehele maatschappij. Mijn ervaring met het

ontwikkelen van het NAPs/incl. in Ierland heeft duidelijk gemaakt hoeveel verschillende groepen het vergt om plannen te ontwikkelen en te implementeren. Hiertoe behoren academici en experts om oorzaken en mogelijke oplossingen te analyseren, Sociale Partners, zoals werkgevers en vakbonden en de steun van de burgermaatschappij. Vooral de steun van niet-gouvernementele organisaties die met mensen die in armoede leven werken, is belangrijk, aangezien zij speciaal begrip hebben van de kwesties. De EAPN is een goede vertegenwoordiger van deze groepen. Regeringsleiding is ook vereist, vooral de Ministeries van Sociale Zaken, vergezeld van internationale solidariteit en steun in de hele EU en de Europese Commissie. Maar bovenal hebben we de inzet nodig van mensen die in armoede leven, die weten wat het betekent om arm te zijn, die de oorzaken kennen van de armoede die zij ondervinden en het soort oplossingen dat armoede zal uitroeien en hen in staat zal stellen om de kwaliteit van leven die de rest van ons voor lief neemt, te kunnen ervaren. Daarom is deze ontmoeting zo'n uitermate belangrijk onderdeel van de toewijding aan dit proces. Wij zijn met name België veel dan verschuldigd voor zijn voortdurende toewijding en steun aan dit proces. Het verheugt het Ierse Voorzitterschap in de positie te zijn om ervoor te zorgen dat dit proces voortgezet wordt. Als we armoede werkelijk willen uitroeien, dan zullen we moeten luisteren naar de mensen die in armoede leven. Minister Mary Coughlan wil graag verslag uitbrengen over de resultaten van de ontmoeting aan haar ministeriële collega's en hoopt een duidelijke, sterke boodschap aan hen te kunnen overbrengen."

Minister Marie Arena zei dat de Derde Ontmoeting belangrijk is voor het participatie proces, dat houdbaar moet zijn en open moet staan voor de behoeften en aspiraties.

"Deze Derde Ontmoeting is een signaal voor de behoefte aan een jaarlijkse gebeurtenis. Zoals duidelijk uit de statistieken blijkt, is armoede in vele vormen nog steeds aanwezig. Er is armoede in financiële zin, maar ook in de mate van toegang tot onderwijs en nieuwe vormen van technologie.

Er is een aantal acties, dat gerealiseerd is door de Nationale Actie Plannen voor Sociale Aansluiting en deze moeten worden versterkt. Een Sociaal Europa is geen abstract gegeven, het is een strijd op een aantal verschillende niveaus dat zichtbaar gemaakt moet worden. Om dit werk zichtbaar te maken, is het noodzakelijk om te laten zien hoe een Sociaal Europa functioneert en we moeten onze stem laten horen. Communicatie is noodzakelijk, die in contact staat met de 'grassroots'. We moeten ervoor zorgen dat we in een Sociaal Europa in de basisbehoeften voorzien, met gedegen sociale zekerheidsstelsels, die zorgen dat er voor iedereen in de maatschappij plaats is.

Wanneer we moeite hebben met het bereiken van de doelstellingen van Lissabon, zijn er mensen die zeggen dat we de strijd zouden moeten opgeven. Ik zeg dat we onze pogingen moeten hernieuwen en versterken. We moeten meer doen dan mensen uit de armoede helpen, we moeten ervoor zorgen dat mensen niet in armoede vervallen. Verbanden met andere ministeries op nationaal niveau zoals de contacten met het Ministerie voor Gelijke Kansen in België zijn ook een belangrijk element voor succes."

Minister Maria Arena feliciteerde de organisatoren met de open geest van dialoog van deze Derde Ontmoeting en keek ernaar uit de boodschappen te horen voor de bijeenkomst van de Raad. Ze benadrukte de belangrijke rol van alle deelnemers om deze boodschappen mee terug te nemen naar hun eigen land.

Minister Jacobs begon met te zeggen dat het een eer was om deel te nemen aan deze Derde Ontmoeting. Ze verwees naar het verslag van de Tweede Ontmoeting, waarin het participatie proces wordt beschreven als één die een werkelijk vermogen om te luisteren vereist van de besluitvormers. Minister Jacobs presenteerde twee van haar eigen overtuigingen betreffende de waarde van “luisteren” en “ontmoeting”:

- “Mensen luisteren beter wanneer degene die spreekt hen recht in de ogen kijkt.
- De kwaliteit van beleid wordt verhoogd als de deskundigheid van degenen die er direct mee te maken hebben erbij wordt betrokken.”

“Als Minister van Sociale Solidariteit, heb ik altijd gezorgd dat ik mensen ontmoette die direct geraakt worden door het beleid waar ik verantwoordelijk voor ben. Natuurlijk worden dergelijke ontmoetingen vergemakkelijkt door de staatsoppervlakte van Luxemburg!”

Minister Jacobs ging verder met het noemen van bepaalde belangrijke principes, die ze illustreerde met voorbeelden:

“In de huidige maatschappij, is sociaal beleid, in het bijzonder het beleid inzake sociale aansluiting, niet langer gebaseerd op een liefdadigheidsprincipe, maar op keiharde verplichtingen. De toewijding van de maatschappij om toegang te bevorderen tot behoorlijke behuizing voor allen, zou gepaard moeten gaan met de toewijding van het individu om de nodige inzet te geven om die toegang te realiseren. Het principe van keiharde verplichtingen geeft waardigheid aan de mensen die tekortkomen: het geeft hun de status van actor, niet die van degene die geholpen wordt. In het verslag dat na de Tweede Ontmoeting is gepubliceerd, staat dit heel duidelijk:

‘Participatie is een recht, geen gunst’

Hier wil ik een besluit aanhalen van de Europese Raad van maart 2004, dat vooral belangrijk lijkt in de context die ons vandaag hier samenbrengt. De Europese Raad nodigt Lidstaten uit om “Partnerschappen voor hervorming” aan te gaan. In deze partnerschappen behoort de burgermaatschappij betrokken te worden bij het promoten van beleid dat de Lissabon strategie vooruit helpt. Op het niveau van sociaal beleid, behoren de partnerschappen er alles aan te doen om de actieve betrokkenheid van burgers bij de opbouw van een sociaal Europa te versterken. Als gevolg wordt gegeven aan de uitnodiging van de Europese Raad, zullen dergelijke partnerschappen in elke lidstaat op nationaal niveau worden georganiseerd. Ik ben ervan overtuigd, dat deze partnerschappen u zullen interesseren!

Een partnerschap tussen alle actoren veronderstelt de actieve participatie van alle burgers – d.w.z.: U. Als u mij toestaat om het specifieke geval van Luxemburg te nemen: op 6 mei 2004 is er een nieuwe wet aangenomen die NGO’s die tegen armoede en sociale uitsluiting strijden het recht om lid te worden van de Hoge Raad die adviseert bij beleid. Dit symboliseert een verschuiving in beleid richting een bredere participatie van de burgermaatschappij.

Natuurlijk zou deze stap, die de participatie van mensen die in armoede leven aangaat via het medium van de organisaties die hen vertegenwoordigen, diegenen die directe

participatie eisen, teleurstellen. Mijn antwoord hierop is mensen eraan herinneren dat onze democratieën stoelen op het principe van vertegenwoordiging. De organisaties die mensen die in armoede leven vertegenwoordigen, zijn de 'bondgenoten' die de bruggen bouwen tussen deze mensen en de overheid. In Luxemburg is zeer genegen rekening te houden met hun boodschappen.

Ik wens uw werk zijn vruchten zal afwerpen en doe u tegelijk een belofte voor de toekomst. Luxemburg zal vol genoeg de Vierde Ontmoeting organiseren gedurende zijn voorzitterschap, in dezelfde geest van ondersteuning en samenwerking als die van de Derde Ontmoeting, waarbij de EAPN, de Belgische regering en de Europese Commissie betrokken zal worden."

Mevr. Quintin begon met te zeggen dat de Derde Ontmoeting de toewijding van de Unie symboliseert om armoede uit te roeien, wat één van de grootste uitdagingen is waar de sociale zekerheidsstelsels voor staan en wat aangeeft dat de Europese aanpak om deze stelsels te herzien alle dimensies van sociale zekerheid samenbrengt. Deze herziening kan echter alleen slagen als mensen die in armoede leven actief deelnemen aan de strijd tegen uitsluiting. Een Sociaal Europa behoort ten goede te komen aan iedereen, zowel door het creëren van arbeidsplaatsen, als door te strijden tegen uitsluiting. Het zou zinloos zijn als het er alleen zou zijn voor bedrijven en politici.

Sinds Europa in December 2000 besloot om nationaal beleid inzake de strijd tegen uitsluiting te coördineren, heeft Europa een belangrijke doelstelling aangenomen: het betrekken en mobiliseren van alle actoren, te beginnen bij mensen die in armoede leven. De Verklaring van de Fundamentele Rechten verkondigt het recht van iedereen om in waardigheid te leven, met afdoende middelen en onderkomen, maar ook het recht op toegankelijkheid tot gezondheidszorg en onderwijs. Het betrekken van mensen die betrokken zijn bij de strijd tegen armoede, in het bijzonder op lokaal niveau, is een logisch gevolg van dit recht op waardigheid.

De periode waarin beleid werd ontwikkeld door een handvol ambtenaren, die 'wisten' wat het beste was, is voorbij. Tegenwoordig wordt de stem van de direct betrokkenen wordt steeds belangrijker bij politieke beslissingen. Een voorbeeld hiervan werd gegeven in het Eerste Seminar over de Beoordeling van Collega's op het gebied van sociale aansluiting, die afgelopen April in Stockholm, Zweden, plaatsvond. Deze liet zien dat de plannen die door lokale verbanden zijn opgesteld, een belangrijke rol speelden in de lokale strategieën in de strijd tegen sociale uitsluiting. Maar er blijft genoeg dat gedaan moet worden om structuren op te zetten die de participatie van mensen die in armoede leven verzekeren. Het is echter bemoedigend dat er sinds de voorbereiding van de 'Nationale Actie Plannen 2003', verschillende landen de participatie van uitgesloten mensen en het overleg met de NGO's die hen representeren, hebben versterkt.

Hoewel er nog steeds een tendens is om van de Nationale Actie Plannen eerder beschrijvende verslagen te maken dan werkelijke strategische actieplannen, laten de plannen van 2003 zien dat veel Lidstaten bereid zijn om de strijd tegen uitsluiting te versterken door een meer geïntegreerde aanpak en met meer ambitieuze doelstellingen. Bovendien zijn sommige erin geslaagd om het aantal mensen dat langere tijd in armoede leeft te reduceren.

Het afnemen van de economische groei en het toenemen van werkloosheid in sommige landen, hebben ertoe geleid dat het aantal mensen dat in armoede dreigt te vervallen is toegenomen, vooral onder de kwetsbare groepen; problemen met de geestelijke gezondheid, alcoholisme en drugsverslaving ontsieren nog altijd onze maatschappijen en verzwakken ze. Deze lokale situaties rechtvaardigen de integratie van de strijd tegen uitsluiting in een meer wereldomvattende structuur waar de modernisatie en hervorming van Sociale Zekerheidsstelsels gecombineerd wordt gecombineerd met een benadering, die direct gericht is op die groepen die de meeste problemen hebben. Op Europees niveau is dit proces van het integreren of 'streamlinen' van algemene doelstellingen voor het herzien van pensioenstelsels, de strijd tegen sociale uitsluiting en het moderniseren van de gezondheidsstelsels, begonnen en zal in 2006 worden voltooid.

De 10 nieuwe Lidstaten zullen hun eerste Nationale Actie Plannen eind juli presenteren en dankzij deze ontmoeting, kunnen deze 'actieplannen' dichter bij de behoeften zijn van mensen die in armoede leven. In de nieuwe Lidstaten, waar de burgermaatschappij vaak nog onvoldoende is gestructureerd, zou het ontwikkelen van de eerste 'Actie Plannen' de beleidsmakers ertoe moeten aanzetten om ambitieuzer te worden. De voorafgaande ontmoetingen hebben aangetoond hoe belangrijk het is om voldoende middelen te hebben, zowel financieel als in mankracht, om de participatie van mensen die in armoede leven zeker te stellen. Maar het is ook belangrijk om deze participatie voldoende tijd te gunnen en om wederzijds vertrouwen en respect tussen de verschillende actoren te kweken.

We hopen dat NGO's door dit proces zullen worden gestimuleerd, hetgeen ons allen ertoe dwingt om de strategieën voor de strijd tegen uitsluiting te overdenken, om doelstellingen te bepalen en om aan de implementatie ervan deel te nemen. De Europese strategie tegen sociale uitsluiting verplicht ons om naar de volgende fase te gaan. Maatschappelijke organisaties kunnen niet slechts een protestmacht zijn. Nu dat het project van een nieuwe Grondwet voor de Unie sociaal beleid één van de drie steunpilaren van de Europese democratie maakt, behoren zij een actor te worden in de ontwikkeling van dat sociale beleid.

In haar boodschap van de deelnemers van de Tweede Ontmoeting van Mensen die in Armoede Leven, begon **mevr. Leborgne** te herinneren aan de 10 nieuwe Lidstaten, die een golf van optimisme en uitdagingen voor het nieuwe Europa van 25 met zich meebrengen. In de andere 15 Lidstaten, zijn de Nationale Actie Plannen 2003-2005 reeds in de evaluatiefase. De Derde Ontmoeting brengt ons op nieuw terrein, maar is ook gebaseerd op het werk van de twee voorafgaande Ontmoetingen.

"Tijdens de vorige Ontmoeting, constateerden we ons gebrek aan kennis van de toepassing van de Nationale Actie Plannen inzake Aansluiting, die voor velen van ons een onbekende werkmethode waren. We leerden hoe we een bepaalde afstand konden bereiken, hetgeen een bepaald analyseniveau toelaat, terwijl we nog steeds onze taak aan het volbrengen zijn om getuigenis af te leggen tijdens deze ontmoetingen, ondanks werkelijke problemen.

Ik herinner me de wil heel goed om ons werk voort te zetten, om te ontdekken en begrijpen hoe participatie werkt en om alle nodige werkmethodes en middelen in te zetten om het effectief te maken in de strijd tegen armoede. Tijdens de slotbijeenkomst

van vorig jaar, voelden we ons trots en sterk door het werk dat was uitgevoerd in waardigheid, lijdend en in duidelijkheid en ook zeer bewust van de weg die nog voor ons ligt.

We realiseerden ons dat ons werk niet slechts “bedoeld was om onder ons te houden”, maar dat dit geïntegreerd moest worden in het werk van elke lidstaat en in de context van een Sociaal Europa. We nodigden politieke en economische partners uit om met ons samen te werken op een nieuw gespreksniveau. Leden van deze bijeenkomst brengen armoede als levenservaring met zich mee. Wij hebben een rol te vervullen in een participerende democratie. Door informatie en voorstellen van deze Derde Ontmoeting te organiseren en structureren, zullen we in staat zijn om de nodige partnerschappen aan te gaan met Europese beleidsmakers en beleidsmakers in elke lidstaat.

Er zijn bemoedigende geluiden. In mijn land, in Frankrijk, organiseerde de minister voor de strijd tegen onzekerheid en uitsluiting eind juni een nationale conferentie over de strijd tegen uitsluiting en voor aansluiting. Er gingen vier werkgroepen aan vooraf:

1. Actor zijn in een proces
2. Toegang tot rechten
3. Dakloosheid
4. Huisvesting

De regering zegde toe een kennisgeving aan het grote publiek te organiseren over de strijd tegen uitsluiting en dit werd in het Franse Nationale Actie Plan opgenomen. Deze voorbeelden zijn typerend voor vele andere in andere Lidstaten en vertegenwoordigen de positieve effecten van participatie die voortkomen uit het lokale niveau.

Ik wil graag besluiten met een boodschap van hoop, speciaal voor onze nieuwkomers:

Dhr. Monnet, grondlegger van Europa heeft gezegd: “We brengen geen staten tezamen, maar verenigen mensen.”

Voordat de workshops beginnen, wil ik graag opnieuw de EAPN, zijn voorzitter en het hele team bedanken voor hun harde werken om deze Ontmoetingen te organiseren. De EAPN geeft armoede in Europa een gezicht. Ik wil ook het Ierse Voorzitterschap bedanken voor zijn steun en voor de geest van partnerschap van de deelnemende politieke afgevaardigden. Verder wil ik graag wijzen op de belangrijke rol die de vertalers spelen door ons te helpen elkaar te verstaan. Tenslotte heet ik u allen van harte welkom. Ieder van u is een ambassadeur van uw land en ik weet zeker dat u daar trots op bent.”

Het Delen van Ervaringen: verslagen van de workshops

1. Verslag van de Blauwe Workshop

Voorzitter: Petter Kelly, Schotse Armoede Alliantie
Rapporteur: Danielle Dierckx, België
Coach : Geza Gosztonyi, Hongarije

1.1. Participatieprocessen :

Deze workshop onderzocht de participatieprocessen nauwkeurig, vooral die op lokaal en nationaal niveau. De verbanden tussen sociale en economische discriminatie werden onderzocht door het delen van ervaringen.

Verbanden tussen Sociale en Economische discriminatie
“We vragen slechts om onze eigen rechten. Als je een verblijfsvergunning krijgt, betekent dat niet dat je rechten hebt. Voordat de EU tot stand kwam, reisden de Roma door deze gebieden en we hadden minder problemen dan nu.” Deelnemer uit Italië
“Het wordt allemaal steeds erger en de wetgeving steeds meer beperkend. Ik heb mijn twijfels over de ontwikkeling van wetgeving. We voelen ons uitgesloten en verstoten. Wanneer een land migranten accepteert, is dat alleen om ze te gebruiken.” Deelnemer uit Spanje
“Ik werk met Roma in Spanje. We zijn een etnische minderheid in Europa en we worden overal afgewezen, vanuit zowel economisch, sociaal, als cultureel oogpunt. Na de uitbreiding van de EU, zullen we een grote minderheid zijn in Europa” Deelnemer uit Spanje
“In Italië heb ik 20 jaar in de gevangenis gezeten. Het is moeilijk om aan de huidige samenleving deel te nemen. Soms ben ik echt de weg kwijt. Nu werk ik met mede ex-gevangenen en werk met hen om te kijken hoe te integreren. We moeten niet alleen dingen eisen van regeringen. We moeten ook werken aan het thema informatie. Soms hebben we te maken met ex-gevangenen of verslaafden, maar zij zijn in de eerste plaats mensen. We zouden moeten lobbyen, allereerst op het laagste ambtelijke niveau. Ambtenaren moeten de mensen begrijpen en het belang van participatie.” Deelnemer uit Italië

Een van de hoofdpunten die uit de discussie naar voren kwam, gebaseerd op de ervaringen van deelnemers aan de workshop, was het gebrek aan gelijkwaardige participatie. Het gebrek aan het hebben van een stem in beleid is het meest extreem in het geval van asielzoekers, vluchtelingen, gastarbeiders en mensen van etnische minderheidsgroepen. Het feit dat Europa faalt om de participatie van minderheden te verzekeren, bijvoorbeeld de 12 miljoen inheemse Roma, is een grote barrière voor

enige vooruitgang in hun participatie. De workshop analyseerde hoe mensen die in armoede en sociale uitsluiting leven niet enkel uitgesloten zijn van beleid. Zo hebben bijvoorbeeld degenen die te maken hebben met extreme vormen van discriminatie ook meer kans om de gevangenis in te gaan. De workshop ging verder met het onderzoeken van verbanden tussen discriminatie en bredere participatie in de burgermaatschappij, door de woorden van één van de deelnemers samengevat in de volgende zin: “We hebben het recht om te bestaan, het recht op burgerschap en deze rechten komen niet tot uiting in het dagelijks leven.” Een voorbeeld van ‘good practice’ uit Spanje maakte duidelijk hoe campagne voeren mensen samen kan brengen om hun frustratie te overwinnen.

<p>Voorbeeld van ‘good practice’ uit Spanje</p> <p>“Aqui vivo; aqui voto” (Hier woon ik, hier stem ik)</p> <p>Onze campagne had een aantal activiteiten, met de volgende eisen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • verandering van wetgeving • volledige participatie van buitenlanders als legale inwoners van het land, <p>We brachten buitenlanders en politici met elkaar in contact en organiseerden schijnstembriefjes om in schijnverkiezingen mee te stemmen.</p> <p>Het maakte de zaak in de media duidelijk, met koppen als ‘6000 migranten het stemrecht onthouden’.</p>

1.2 Een voorbeeld van participatiebeleid uit Finland

De verbanden tussen anti-armoede, anti-discriminatie maatregelen en bredere participatie in de burgermaatschappij kwamen verder naar voren in de bespreking van de resultaten van het onderzoek naar structurele mechanismen. Een voorbeeld van een structuur die participatie in Finland om richting te geven aan de discussie.

In Finland heeft de regering verbanden gelegd tussen anti-armoede maatregelen en het ontwikkelen van de burgermaatschappij door middel van het Regerings Beleidsprogramma inzake Burgerparticipatie, een van de vier Beleidsprogramma’s voor de jaren 2003-2007. Dit is een nationaal democratieproject en was in het leven geroepen om burgerparticipatie te bevorderen en om een functionerende democratie te versterken. Het doel is om de mogelijkheden voor participatie in de burgermaatschappij en bij verkiezingen te verbeteren en om meer onderricht in democratie te verschaffen en ook om de representatieve democratie te versterken. Er zal speciale aandacht worden besteed aan het bij de maatschappij betrekken van de minder geschoolde jonge mensen met een laag inkomen, die of al sociaal uitgesloten zijn, of het risico lopen dat te worden.

Maija Pulli, **Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö (TVY) – Nationale Coöperatie Werklozenorganisatie in Finland** –presenteerde enkele problemen bij het implementeren van dit beleidsprogramma. Nieuwe mogelijkheden, bijvoorbeeld in het gebruik van Informatie Communicatie Technologie in de vorm van digitale TV, zijn niet beschikbaar voor mensen zonder geld. De regering spreekt van nieuwe uitdagingen; zij wil met burgers overleggen; zij wil het percentage stemmers en partijlidmaatschap verhogen. De regering kijkt naar nieuwe participatievormen: van lokaal tot wereldomvattend. Er is onderricht en ontwikkelingswerk met betrekking tot het

burgerschap. Er is echter het gevaar dat “ze mooie woorden gebruiken, maar dat zijn slechts woorden.” Wil dit beleid slagen, dan moeten er concrete en zichtbare acties naar voren komen.

1.3 Uitbreiding van de EU

De mogelijkheid om de anti-armoede agenda te verbinden met maatregelen om de betrokkenheid van de burgermaatschappij te vergroten wordt versterkt door nieuwe mogelijkheden die voortkomen uit de uitbreiding van de EU. Er is behoefte aan meer diepgaande analyse en een duidelijk actieprogramma, vanwege de teleurstelling in de snelheid van verandering, vooral in de nieuwe Lidstaten.

Ervaringen met structuren en organisatie
<p>“In Bulgarije zijn mensen teleurgesteld over de toename van armoede en het ontbreken van vooruitgang in participatie. Het belangrijkste succes: is het worden opgenomen als lid van de EAPN” Deelnemer uit Bulgarije</p>
<p>“We versterken de netwerken door mensen die in armoede leven te vertegenwoordigen in comités , bijvoorbeeld voor de rechten van gebruikers. Toen ik lid was van zo’n comité, heb ik veel informatie verzameld en heb dat aan andere moeders gegeven. Het is een manier om onszelf te vertegenwoordigen.” Deelnemer uit Frankrijk</p>
<p>“Wij versterken participatie door in kleinere groepen te werken. In ons netwerk hebben we tien groepen. Veel mensen zijn zelf uitgesloten geweest. We beginnen met deze groepen en gaan dan verbanden aan met grotere groepen. Daarna kunnen we beginnen met lobbyen. Dit kan werken als contacten worden versterkt zodat we goede informatie en communicatie vanuit de basis hebben en dan weer informatie die terugkomt van boven.” Deelnemer uit het Verenigd Koninkrijk</p>
<p>“Als je jezelf uit, is dat een manier om ze dwars te liggen. Als wij het woord nemen, worden we gevraagd te zeggen wat zij willen horen. Als ze werk voor ons in het leven roepen, dan is dat slechts een reeks laag betaalde trainingen die niet tot een betaalde baan leidt. Het is een vicieuze cirkel, van de ene training naar de andere. We zouden op z’n minst moeten vragen om langere contracten. Werkgevers kunnen ons tegen zeer lage kosten in dienst nemen, maar hoe zit dat met hun verantwoordelijkheid?” Deelnemer uit Frankrijk</p>
<p>“We moeten indicatoren laten overeenstemmen!! Anders spreken de NGO’s niet met één stem. Het gaat om het meten van participatie. We hebben een evaluatie van de Nationale Actie Plannen nodig. Het is jammer dat er hier geen vertegenwoordiger aanwezig is van het Franse Ministerie van sociale samenhang.” Deelnemer uit Frankrijk</p>
<p>“Ik zou graag zien dat elk land een dergelijke ontmoeting had als deze, op alle nationale niveaus, om de Nationale Actie Plannen inzake Sociale Aansluiting te beïnvloeden.” Deelnemer uit Italië</p>

1.4 Netwerken door middel van de 'bottum-up' benadering:

Algemene opmerkingen gaven aan dat het mislukken van participatie het meest duidelijk was in gevallen waarbij de verbinding met regeringsstructuren ontbrak. Een positieve kant is, dat deelnemers zeiden dat regeringen nu inzien dat participatie onvermijdelijk is. Participatie en mobilisatie zijn onderdeel van de politieke agenda, wat continuïteit meer mogelijk maakt. Er was een behoorlijke discussie over hoe participatie het best georganiseerd zou moeten worden, om mensen die in armoede en sociale uitsluiting leven een duidelijkere stem te geven. Deelnemers uit Frankrijk beschreven hoe dit gedaan zou kunnen worden door middel van een 'bottum-up' benadering van netwerken, die participatie meer zou ondersteunen.

De discussie over structuur refereerde ook aan de verschillende machtsniveaus die moeten worden geïntegreerd. In sommige landen, waaronder Frankrijk en Duitsland, is het regionale niveau erg belangrijk. Er was enige ervaring met het creëren van participatie daar waar structuren bestonden, maar deze raakte ondergesneeuwd in het bureaucratische systeem. Er waren echter ook positievere ervaringen met de Nationale Actie Plannen, in de tweede ronde. Er was meer participatie en meer erkenning van het belang van zichtbaarheid, van transparantie en van een wederzijdse dialoog.

2. Verslag van de Groene Workshop

Voorzitter: Léopold Vereecken, EAPN België

Rapporteur: Justyna Wilga, ATD

Coach : Clara Fonseca, EAPN

2.1 Van ervaring naar verspreiding

Het hoofdthema van deze workshop was gebaseerd op het beeld dat we van armoede willen projecteren en de belangrijkste vragen waar de discussie zich op richtte waren:

- Hoe informatie verspreiden en naar wie?
- Hoe moeten we de ervaringen die we hebben meegemaakt kenbaar maken aan de autoriteiten en hoe moeten we een beroep doen op hen?
- Wat moeten we doen om onze levensstandaard te verbeteren?

Een groep uit België beschreef een model van hoe mensen die in armoede leven en die hadden geleden onder de privatisering van energie, een effectieve lobby hadden gemobiliseerd, die op een lokaal, Vlaams, federaal en Europees niveau opereert. Duizenden mensen hadden bijgedragen aan het opstellen van een 'position paper' voor politici. Het project beweert dat de EU richtlijn inzake de Privatisering van Energie de situatie voor mensen die in armoede leven nog kwetsbaarder maakt. Bezuinigingen op elektriciteit zijn de eerste stap naar sociale uitsluiting en het is duidelijk dat het onmogelijk is om aan de maatschappij deel te nemen zonder toegang tot energie. Beleid inzake de privatisering van energie kan ondernemers helpen, van wie sommigen zelfs belastingen zullen omzeilen. De kwestie van de privatisering van publieke diensten kwam naar voren als een zeer belangrijk thema dat aantoont dat Europees beleid de toename van armoede en sociale uitsluiting als bijwerking kan hebben.

Een Model van Mobilisatie

Het project "Armoede en Energie", gesteund door het Belgische Anti Armoede Netwerk, organiseert mensen die in armoede leven om te vechten voor hun recht op energie. Het is begonnen met een groep vrouwen in Turnhout, van wie de elektriciteits- of gastoevoer was stop gezet en het heeft steeds meer aandacht gekregen in heel Vlaanderen. Het project had al direct resultaat: afsluiting van elektriciteit is niet langer à la minute mogelijk; dit kan niet meer door een enkele leverancier worden gedaan en het is onderhevig aan een wettelijk proces. Door deze resultaten, de publiciteit en de interesse van politici, zijn de betrokken mensen zeer gemotiveerd om deel te nemen aan ontmoetingen. De opbouwwerker moet erop toezien dat mensen bij ALLE aspecten van de campagne worden betrokken en brengt hen samen, fungerend als contactpunt:

Samenwerken is de moeite waard:

- Er zijn contacten gelegd met andere organisaties met dezelfde doelstelling
- Alle contacten met partners zijn samen met de doelgroep aangegaan
- De eisen van het project worden ook aan experts voorgelegd, om er zeker van te zijn dat ze wetenschappelijk gegrond zijn
- De resultaten van het project worden wijd verspreid. Verschillende publieke diensten vragen om informatieve bijeenkomsten
- Het project is in dialoog met publieke beleidsmakers.

Opbouwwerker: Mieke Clymans PRISO, Steunpunt, Turnhout, België

Veel deelnemers hadden soortgelijke ervaringen en beschreven hoe het afsluiten van elektriciteit of gas leidde tot dakloosheid en het uiteenvallen van het gezin. In Denemarken werd een van de deelnemers bijvoorbeeld dakloos doordat hij zijn elektriciteitsrekening niet kon betalen. Zijn drankprobleem verergerde tot alcoholisme en dit leidde tot het uiteenvallen van zijn gezin. In Litouwen veroorzaakt de verhoging van energiebelasting van 6-7% problemen doordat mensen hun rekening niet kunnen betalen.

Afsluiting van energie: ervaringen uit de praktijk

"In Polen zijn het niet alleen de NGO's die hun elektriciteitsrekening niet kunnen betalen, zelfs de spoorwegen worden regelmatig afgesloten. Op dit moment is het gebruikelijk om dan kleinere spoorweglijnen te sluiten. Dit veroorzaakt werkloosheid."
Deelnemer uit Polen

"Aangezien de staat de enige leverancier is, staat het de overheid vrij om zeer hoge belasting te heffen op heraanluiting."
Deelnemer uit Portugal

"Als je afgesloten bent geweest, kost het enorm veel geld om opnieuw te worden aangesloten."
Deelnemer uit Polen

"Door de privatisering van water zal de situatie in Roma-kampen nog slechter worden."
Deelnemer uit Portugal

"Als je op een minimum inkomen zit met opgroeiende kinderen, is het moeilijk om de energierekening te betalen."
Deelnemer uit Nederland

"In België zijn er 5 ministers verantwoordelijk voor energie; het is moeilijk om met hen in contact te komen, om hun aandacht te krijgen. Zij bezitten allemaal hun eigen huis en daardoor delen ze onze ervaringen niet."

Deelnemer uit België

De campagne voor publieke diensten was vergelijkbaar met een die was gevoerd voor werkgelegenheid door de BARKA vereniging in Polen. De deelnemers spraken over de waarde van steun, training, onderwijs, kansen op werkgelegenheid. De vicieuze cirkel kan gestopt worden als er de mogelijkheid en steun is voor zelf-organisatie. De mogelijkheden zijn echter vaak voor te korte termijn om resultaten voor de lange termijn te behouden.

Het creëren van werkgelegenheid en trainingskansen

“We praten met de overheid om de resultaten van ons werk te presenteren. We laten ze zien hoe we onszelf ontwikkelen, therapie volgen (alcoholisten), hoe we door ons werk onze levens veranderen. We laten ze zien hoe we in staat zijn om voor onszelf te zorgen. Veel ministers hebben onze school en ons werk gezien. Elke keer geloven ze niet dat ik een alcoholist ben en dat ik enorme problemen aan het overwinnen ben. Zelfs ik kon me niet voorstellen dat ik binnen zes jaar zou hebben gestudeerd en een diploma zou hebben gehaald. De getuigenis van onze levens geven ons in de ogen van de overheid geloofwaardigheid en onze ervaring heeft geholpen beleid voor te bereiden, vooral op het gebied van sociale werkgelegenheid (sociale coöperaties). Dit zal NGO's de middelen geven om de ondernemersgeest onder mensen die in armoede leven aan te wakkeren, die dankzij hun bevoorrechte status werkgelegenheid en trainingskansen kunnen creëren.”

Deelnemer uit Polen

2.2 Recht op fundamentele diensten

Het gevaar dreigt dat sociale zekerheidsstelsels meer een vorm van liefdadigheid worden, terwijl ander beleid de groeiende armoedekloof versterkt. Dit heeft de dualisatie van Europa tot gevolg. Hoe fundamentele diensten te waarborgen? Zonder fundamentele faciliteiten is participatie onmogelijk. Een duidelijk voorbeeld, gebaseerd op de ervaringen in de workshop, is de beperkte mobiliteit van Europeanen, vooral wanneer faciliteiten voor gehandicapten zo beperkt zijn.

Recht op diensten en steun – geen liefdadigheid

“In Finland is het recht op huisvesting, op gezondheidszorg, op onderwijs en op informatie gewaarborgd, maar er is nog steeds het probleem van werkloosheid, die 10% bedraagt en onder immigranten die geen Fins spreken zelfs nog hoger. Zij kunnen niet leren of geïnformeerd worden. Het is moeilijk om Fins te leren, maar we willen integreren in de maatschappij. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat sociale zekerheid geen liefdadigheid wordt voor immigranten?”

Deelnemer uit Finland

“Vroeger was ik afhankelijk van alcohol, maar je kunt je zorgen niet verdrinken. Nu ben ik afhankelijk van ‘Kofoed's Skole’, omdat het me helpt mijn leven te verbeteren.”

Deelnemer uit Denemarken

“Vroeger was ik verslaafd aan heroïne, maar nu heb ik al een jaar een baan, dankzij BARKA.”

Deelnemer uit Polen

2.3 Structuur en organisatie

De deelnemers aan de workshop gaven hun reacties op het onderzoek naar structurele mechanismen. Als voorbeeld gebruikten ze de Dienst voor de Strijd tegen Armoede in België, als richtpunt voor de discussie. De overheid heeft dit in het leven geroepen als een manier om verenigingen te raadplegen. Participatie is de voornaamste werkmethode.

“We besteden veel aandacht aan het geschreven woord. Aan het eind van elke bijeenkomst, gaan we na of we goed begrijpen wat er is opgeschreven. Geschreven documenten zijn zo belangrijk, omdat ze mensen die hebben deelgenomen in staat stellen om de inhoud en het werk aan anderen door te geven. Onze discussies zijn open voor professionals (in de gezondheidszorg of van huisvesting) of anderen, bijvoorbeeld mensen van huurdersverenigingen. We trainen mensen in lezen en begrijpen. Zelfs in zulke mate, dat juridische experts er vaak versteld van staan hoe relevant de vragen zijn die worden gesteld door mensen die leven in situaties van uitsluiting. Elke twee jaar stellen we een rapport op, waar de regering op moet reageren.”

Deze ervaring leert ons dat we het volgende nodig hebben:

- Een geschreven verslag van bijeenkomsten
- De mogelijkheid om te netwerken en om bij elkaar te komen
- De wens om tot een dialoog te komen (zeldzaam bij de overheid), gebaseerd op wederzijdse uitwisseling en niet op liefdadigheid
- De garantie dat degenen die uitgesloten zijn de kans krijgen om zich te uiten en gehoord worden
- Training

Andere deelnemers kwamen met vergelijkbare ervaringen in de discussie.

Structuren en Organisatie: De stem van ervaring
“We moeten netwerken en partners vinden die weten hoe ze zichzelf verstaanbaar kunnen maken, bijvoorbeeld vakbonden en de pers. Acties en partnerschappen hebben een sneeuwbaaleffect.
“Samenwerking met andere terreinen, bijvoorbeeld mensen die in situaties van uitsluiting leven met universiteiten om eisen en projecten op te stellen.”
“Mensen die uitgesloten zijn kunnen een beeld van zichzelf hebben als actief en in staat om initiatieven te ondernemen om hun leven te veranderen, zij kunnen zichzelf binnen verenigingen uiten, projecten met andere groepen aangaan, training volgen, etc.”
“We hebben een werkgelegenheidswerkshop waar we ervaringen met de banenmarkt delen, we discussiëren ook met afgevaardigden van vakbonden en met bedrijven. De inhoud van deze debatten wordt nauwkeurig genoteerd, herlezen en goedgekeurd om het eindrapport van te maken. Deze inzet vergt tijd, net als het raadplegen van partners, maar het is noodzakelijk.” Deelnemer uit België
“In Portugal is het moeilijk om een netwerk op te zetten om onze rechten te claimen. De regering bezuinigt op toelagen voor netwerken om deze te verzwakken. We eisen niet te veel, om zo niet onze toelage te verliezen.” Deelnemer uit Portugal
“Ons project wordt gefinancierd door de Vlaamse overheid, die niet bezuinigt op de toelagen, omdat we met elkaar in dialoog zijn. Wij kiezen het thema. Het meeste werk

binnen het netwerk wordt gedaan door vrijwilligers, zoals het bezoeken van mensen die in armoede leven.”
Deelnemer uit België

3. Verslag van de Oranje Workshop

Voorzitter: Robin Hanan, EAPN Ierland
Rapporteur: Josée Goris, België
Coach : Klaus Boehlke, Duitsland

3.1 Factoren voor Succes

De ervaring van de deelnemers aan deze workshop belichtte hoe armoede in Europa toeneemt, terwijl over het geheel rijkdom toeneemt. Sociale zekerheidsstelsels zijn echter zwakker en minder effectief. Binnen deze context, rijst de vraag of het überhaupt zin heeft om te spreken over participatie.

Participatie is nog steeds belangrijk om armoede op de politieke agenda te houden en als middel voor bewustmaking, zodat we actie kunnen ondernemen op een gestructureerd niveau. Er is sprake van succesvolle participatie wanneer je werk zichtbaar is. Aan de andere kant is participatie niet voldoende om sociale maatregelen of beleid te corrigeren die niet zijn geïmplementeerd.

De hoofdpunten in de discussie waren:

- Een factor voor succes is zichtbaarheid van organisaties en acties. Enkele voorbeelden zijn bijeenkomsten op straat, dossiers, brochures, acties en demonstraties.
- Hierop volgt het belang van constante druk op de regering, bijvoorbeeld door regelmatig post te sturen, totdat de toewijding van de regering is bereikt
- Een andere factor voor succes is het combineren van krachten en het opzetten van netwerken met vergelijkbare organisaties met een gemeenschappelijk doel
- De samenwerking met andere organisaties, zoals vakbonden, is ook een factor voor succes
- Lobbyen bij politici en ze beïnvloeden

Uit de besprekingen in de workshop kwam naar voren dat in sommige landen de gekozen vertegenwoordigers de dialoog met associaties verbreken. Zij willen niet luisteren naar wat burgers te zeggen hebben en zeggen dat sociale aangelegenheden hun zaak zijn. De groep besloot dat deze kwestie het centrale punt zou worden voor de discussie in de plenaire vergadering.

3.2 Participatie Netwerken

De presentatie van de resultaten van het onderzoek naar structurele mechanismen maakte gebruik van een voorbeeld van een case studie uit Ierland. Er zijn 10 nationale netwerken in Ierland, die een formele relatie heeft met de regering aangaande de implementatie van de Ierse Anti Armoede Strategie. Elk netwerk heeft zijn eigen autonomie en identiteit als non-gouvernementele organisatie en ontvangt geld van de regering. Zij worden ook geacht steun te geven aan lokale anti armoede acties en

beleidsbeïnvloeding onder hun leden, waaronder geografische bevolkingsgroepen en gemeenten van belang en individuen die in armoede leven. Eén van de netwerken richt zich op de specifieke behoeften van alleenstaande ouders.

Eénouder gezinnen en Kinderen: een prioriteit

Maria Creighton is vrijwilliger bij een lokale steun- en rechtengroep voor alleenstaande ouders. Ze gaf een presentatie over hoe netwerken in Ierland zorgen voor de participatie van de direct betrokkenen, gebaseerd op de ervaring van 'OPEN', een netwerk van alleenstaande ouders in Ierland waar zij de voorzitter van is. "De boodschap die ik vandaag heb, is dat als alleenstaande ouders kansen krijgen, wij die zullen namen. We willen economische onafhankelijkheid en bovenal willen we erkenning voor gezinsdiversiteit. Wij zijn echte gezinnen. Het idee van het netwerk is dat groepen samen komen om informatie, training en steun met elkaar te delen. Onze werkwijze is er altijd één geweest van zelf-help. Alleenstaande ouders leiden lokale groepen en bestuursleden zijn ook allemaal alleenstaande ouders. Ikzelf was werkloos en had de verantwoordelijkheid over een erg jong kind. Het netwerk ontving geld vanuit het INTEGRA programma en zes van ons konden deelnemen aan een trainingsprogramma. OPEN zorgde voor kinderopvang en reisvergoeding, en zonder dit had ik niet kunnen deelnemen. Dit is de eerste en laatste keer dat een organisatie me het soort steun gaf dat alleenstaande ouders nodig hebben."

Deelnemer uit Ierland

"Veel Europese landen hebben beleid, dat hoog ontwikkeld is. Helaas is dit in Griekenland niet het geval."

Deelnemer uit Griekenland

"In Zweden is het ook moeilijk om alleenstaande ouder te zijn, maar we hebben veel steun en dat helpt ons enorm. Het is makkelijk om kinderopvang te krijgen. Als alleenstaande ouder mogen wij ook achttien maanden doorbetaald thuis blijven. We krijgen ook elke maand een extra toelage, het recht op huurkorting en op betaalde gezinshulp. In dat geval zijn we zeer bevoorrecht, maar er zijn nog steeds heel veel kinderen die lijden onder armoede."

Deelnemer uit Zweden

3.3 Materiële voorzieningen

Een van de noodzakelijke voorwaarden voor het succes in een participatie proces, is dat een bepaald aantal groepen de materiële voorzieningen heeft om aan een dergelijk proces deel te kunnen nemen. Steun, bijvoorbeeld in de vorm van de verbetering van kinderopvang of toegankelijk transport, zou het participatieniveau van alleenstaande ouders verhogen. Migranten zijn ook uitgesloten van participatie door administratieve eisen. Het duurt lang voor ze de bureaucratie hebben doorlopen voor het verkrijgen van papieren en een legale status en deze zit vol moeilijke procedures, die hun energie opvreet. Ook hier is er geen ruimte voor participatie. Kinderen zijn in het bijzonder kwetsbaar. Steun voor individuen en groepen die initiatieven willen nemen zouden kunnen voorkomen dat mensen in een permanente armoedeval komen.

Participatie en Subsidie

"participatie en geldmiddelen gaan hand in hand. Als we op de lange termijn tegen armoede willen strijden, kunnen we geen systeem hebben dat gebaseerd is op het subsidiëren van projecten. We hebben samenwerkingsverbanden om tegen armoede te vechten en als we op Europees niveau serieus genomen worden, behoort afdoende subsidie te volgen totdat we het probleem eindelijk kunnen uitroeien."

3.4 Schending van Mensenrechten

Een man uit Bulgarije van wie een kind is ontvoerd, gaf een aangrijpende presentatie van armoede als een schending van mensenrechten, wat kan leiden tot kwetsbaarheid van kinderen voor mensensmokkel. Als kinderen uit arme gezinnen worden ontvoerd, wordt er niets gedaan op Europees niveau. De workshop besloot dit tijdens de slotsessie ter sprake te brengen.

Mensensmokkel

Armoede wordt uitgebuit door corrupte en criminele krachten in de maatschappij, die goed zijn georganiseerd. De persoonlijke getuigenis van een vader bracht de kwetsbaarheid van kinderen die in armoede leven extra onder de aandacht. Zijn kind, Savesin, werd toen hij zeven jaar oud was van de straat waar ze wonen opgepakt. Na vele jaren van wanhopig zoeken in Bulgarije, besloot hij in hongerstaking te gaan, voor de kantoren van de Europese Unie in Brussel om het gebrek aan actie op nationaal niveau onder de aandacht te brengen en de noodzaak om op Europees niveau wat te doen aan kindersmokkel.

“De politie in Bulgarije deed niets en toen ik mijn eigen onderzoek instelde, waren zij daar tegen en zeiden dat ik mijn kind in gevaar kon brengen. ‘Savesin’ betekent ‘hoop’ in mijn taal en hij is nu een symbool voor hoop voor alle kinderen die ontvoerd zijn.”

3.5 Het bereiken van beleidsmakers en het ontwerpen van beleid

Een van de noodzakelijke voorwaarden voor participatie en voor het slagen van het participatie proces is dat politici bereid zijn om de dialoog aan te gaan. Een aantal delegaties dat aanwezig is zegt dat beleidsmakers ontoegankelijk zijn. Zij nemen afstand van verenigingen, breken hun pogingen af en weigeren nog steeds om zich met ‘hun zaak’ te bemoeien. In de workshop werd gesproken over manieren hoe politici bereikt kunnen worden en ervoor te zorgen dat ze meer actief de discussie aangaan met mensen die in armoede en sociale uitsluiting leven. Er werd besloten het panel te vragen hoe zij zien dat dit zou kunnen worden bereikt.

Betrokkenheid bij beleidsvorming

In Griekenland zijn naar schatting een half miljoen mensen invalide en van hen is ongeveer 63% invalide geworden ten gevolge van een verkeersongeluk en velen van hen zijn jonge mensen. Door gebruik te maken van het EQUAL initiatief, leidden wij een samenwerkingsverband van 16 organisaties in Griekenland. Het voornaamste doel was om de participatie te vergroten van mensen met een lichamelijke handicap omdat er erg weinig gestructureerde participatie bestond.

Het was een breed samenwerkingsverband, waarin onder andere de Griekse nationale TV-zender en had een uitgebreide mediacampagne over kwesties die het hebben van een lichamelijke handicap en toegankelijkheid aangaan. 85% van de openbare gebouwen in Griekenland is ontoegankelijk.

De verenigingen en bewegingen van mensen met een handicap werden niet alleen betrokken bij de implementatie, maar ook het samen ontwerpen van de acties. Het hebben van mensen van grassroots organisaties maakte verschil. Een dergelijke blik van beneden af is een goede manier om onze stereotypen tegen te gaan.

Het moet op alle niveaus worden bekeken, van het laagste tot het hoogste.

Europees beleid tegen sociale uitsluiting is ‘softe’ wetgeving. De Open Transparante Coördinatie Strategie probeert Lidstaten zover te krijgen om de verantwoordelijkheid te nemen voor sociale aansluiting, maar laat het aan hun goede wil over. De deelnemers aan de workshop waren er voor om de strijd tegen sociale uitsluiting te laten opnemen in ‘harde’ wetgeving die ervoor zorgt dat Lidstaten toerekenbaar zijn. Er was ook een roep voor meer werk aan algemene normen in heel Europa, bijvoorbeeld normen voor minimum inkomen. Een gedeelte van dit werk dient op Europees niveau te gebeuren.

Er werd overeengekomen dat advies nodig was over hoe het beste een Europese resolutie te verkrijgen zou zijn die de wereld van vrijwillige activiteiten en non-gouvernementele organisaties zou versterken. Manieren om financiën te waarborgen met behoud van autonomie zijn nodig.

4. Verslag van de Paarse Workshop

Voorzitter: Philip Lonegren, Zweden
Rapporteur: Laura Calvanelli, Italië
Coach : Marja Hermans, België

4.1 Leef- en werkomstandigheden

Een van de hoofdkwesties die naar voren kwam in de discussie, was de situatie van gastarbeiders die blootgesteld zijn aan extreme vormen van uitbuiting. Zij zijn uitgesloten uit de statistieken van armoede en hebben gezicht, noch stem. Wat kan er gedaan worden om hun leef- en werkomstandigheden te verbeteren? Als deze gastarbeiders geen legale werkvergunning hebben, lopen ze nog meer risico om uitgebuit te worden. Er zouden stappen ondernomen moeten worden om hen legaal en zichtbaar te maken. De workshop besprak het voorstel om gastarbeiders stemrecht te geven. Dit zou ze in staat stellen om met politici te praten en om enkele grondrechten op te eisen.

De kwestie in vele steden van leegstand en woningen die onder de norm zijn, was een grote zorg voor de deelnemers. Verborgen armoede neemt toe onder gehandicapten, gezinnen met één inkomen en éénouder gezinnen.

Werk- en leefomstandigheden
“Tegenwoordig zien we dat veel jonge mensen drie banen moeten hebben, zoals laagbetaald werk in restaurants of ziekenhuizen om aan een volledig inkomen te komen. Er is gebrek aan beroepsopleidingen voor zulke jonge mensen in Zweden.” Deelnemer uit Zweden
“In het Rechten Centrum voor Migranten in Ierland, zorgen we voor gastarbeiders en ondersteunen hen – zowel degenen van binnen als buiten de EU. We hebben ook een Migranten Forum, waar we mensen voor uitnodigen, bijvoorbeeld politici. We documenteren en onderzoeken de ervaring van gastarbeiders die vaak het meest vieze, gevaarlijke en moeilijke werk doen. Er is ook de Steun Groep voor migranten huishoudelijke werkers. Velen van hen werken voor professionals en zijn nodig als verzorgers door de toegenomen deelname van vrouwen aan het arbeidsproces in Ierland. Hun verblijfsstatus is afhankelijk van een één- of tweejarige werkvergunning, zodat ze makkelijk zonder documenten komen te zitten. Werkgevers gebruiken de werkvergunning als wapen. Zelfs waar geen verblijfsvergunning is vereist, zijn er vaak problemen met de betalingen van de belastingen en sociale premies. Veel migranten

zijn zich niet bewust van hun rechten en sommige werkgevers kennen de rechten van migranten niet.”

Deelnemer uit Ierland

“In Spanje zijn veel gastarbeiders die seizoenarbeid verrichten en zij leven onder erbarmelijke omstandigheden en zij kennen hun rechten niet en worden uitgebuit. Hier zou iets op Europees niveau tegen worden gedaan.”

Deelnemer uit Spanje

4.2 Het creëren van voorwaarden voor participatie

Een andere hoofdkwestie was de veelheid aan verschillende niveaus van participatie in de verschillende Lidstaten. De EU zou met duidelijke richtlijnen en criteria moeten komen om te garanderen dat participatie van mensen die in armoede leven in elk land plaatsvindt.

Er zou extra subsidie beschikbaar moeten worden gesteld, aangezien het bijna onmogelijk is voor kleine non-gouvernementele organisaties om gebruik te maken van mogelijkheden om aan EU subsidie te komen. Training en het zich verder bekwamen zijn ook nodig om kleine organisaties in staat te stellen om te participeren.

Organiseren op lokaal, regionaal en nationaal niveau

“Het lokale niveau is het meest belangrijk. De eerste stap is om ervaringen uit te wisselen met burgers die normaal gesproken niet de kans krijgen om zich uit te spreken. Ik kom uit Rome en daar proberen we een nieuwe manier van werken uit, waarbij de lokale autoriteiten lokale mensen ontmoeten.’

Deelnemer uit Italië

“Wij hebben zes maanden geleden een overleggroep opgezet aangaande het Nationale Actie Plan en we hebben opnieuw vastgesteld dat we op lokaal niveau moeten beginnen. In het Verenigd Koninkrijk zijn er veel verbintenissen op papier om participatie te bevorderen, maar wij willen echte participatie in plannen op lokaal en regionaal niveau. De Werkgroep is niet gebaseerd op een serie kleine plannen, maar op een proces, dat op lokaal niveau begint en meer algemene plannen voedt. In Schotland bijvoorbeeld, zijn er bepaalde statistieken die in het Nationale Plan opgenomen zouden kunnen worden.”

Deelnemer uit het Verenigd Koninkrijk

“Er is een voorbeeld van een project, dat in diverse districten goed werkt; de overheden zouden dit moeten overnemen. We zouden geen projecten met goede resultaten na zes maanden moeten stoppen. We hebben projecten voor langere termijn nodig, die samen netwerken. We moeten leren van deze projecten, zodat dezelfde fouten niet opnieuw worden gemaakt in een ander project.”

Deelnemer uit Frankrijk

4.3 Nieuwe vormen van armoede

Het gebrek aan toegang tot Informatie Communicatie Technologie levert een nieuwe vorm van armoede, vooral voor kinderen. Kinderen kunnen iets niet op internet opzoeken als ze daar geen toegang toe hebben, dit vergroot een leerachterstand. Er zou meer kunnen worden gedaan op Europees niveau om de toegang tot Informatie Communicatie Technologie voor kleine en lokale groepen te vergroten.

Dialogo tussen Panel en Deelnemers

Er was een aantal hoofdthema's dat de discussies in de workshops ondersteunde, zoals aangegeven in de voorafgaande sectie. De Plenaire Sessie nam de vorm van een dialoog tussen de mensen die hadden meegewerkt in de workshops en de panelleden. Vragen en antwoorden zijn in deze sectie bij elkaar gezet onder kopjes:

Voorzitter:

Professor Séamus Ó Cinnéide, Universiteit van Maynooth, Ierland

Panelleden:

- **Minister Mary Coughlan, Minister van Familie en Sociale Zaken**
- **Minister Maria Arena, Minister van Sociale Integratie, Politiek van de Grote Steden, Gelijke Kansen en Openbare Zaken, België**
- **Dhr. Armindo Silva, Afdelingshoofd, Sociale Uitsluiting, Directoraat van Werkgelegenheid en Sociale Zaken, Europese Commissie**
- **Mevr. Brigitte Weinandy, Lid van het Sociale Beschermings Committee van de EU en Conseiller de direction 1ère classe, Ministère de la Famille, de la Solidarité et de la Jeunesse – Service national d'action sociale, Luxemburg**
- **Dhr. Ludo Horemans, Vice Voorzitter, Europees Anti Armoede Netwerk**

Professor Séamus Ó Cinnéide opende de sessie met de deelnemers eraan te herinneren dat het Ierse Voorzitterschap zich had verplicht om aanbevelingen en suggesties over te nemen vanuit de Derde Ontmoeting van mensen die in armoede en sociale uitsluiting leven. **Minister Mary Coughlan** had ook toegezegd om de bevindingen van de ontmoeting te verbinden met de conclusies die voortkomen uit de Conferenties van het Ierse Voorzitterschap aangaande "Het verenigen van mobiliteit en sociale uitsluiting: de rol van werkgelegenheid en sociaal beleid" en aangaande "Gezinnen, Verandering en Europees Sociaal Beleid". Hij nodigde een van de deelnemers, mevrouw Sandra Christiaan uit Nederland, om enkele van haar conclusies van de Conferentie aangaande "Gezinnen, Verandering en Europees Sociaal Beleid" te presenteren.

Getuigenis betreffende het Gezin: mevrouw Sandra Christiaan

Mevrouw Sandra Christiaan uit Nederland gaf een aangrijpende getuigenis gebaseerd op haar eigen ervaring. Ze beschreef hoe haar realiteit en haar bezorgdheid voor de toekomst als een grootmoeder van een éénouder gezin terugkomen in vergelijkbare bezorgdheid in alle Lidstaten van de Europese Unie. Tijdens de Europese Conferentie over het Gezin en Sociale Aansluiting, onder de auspiciën van het Ierse Voorzitterschap, werd ze aangemoedigd toen ze ontdekte dat anderen geconfronteerd werden met vergelijkbare veranderingen in gezinssamenstelling en waarden en met vergelijkbare bezorgdheid om de zorg voor kinderen en ouderen. De boodschap die ze de Minister van Gezin gaf om mee te nemen naar de Europese Raad was dat we de verantwoordelijkheid hebben om ervoor te zorgen dat onze kinderen een beter leven hebben dat wij hebben gehad.

Vragen met betrekking tot Diversiteit en Discriminatie: Toegang tot fundamentele diensten
Welk beleid zou u invoeren om te garanderen dat sociale zekerheidsvoorzieningen niet gedumpt worden op het terrein van solidariteit en zelf-help?
Hoe kan de Europese Unie de integratie ondersteunen van de diverse groepen die onder discriminatie te lijden hebben, die teveel gerepresenteerd zijn in beleidsvorming en teveel in strafmaatregelen?
Hoe kunnen we een anti-stigma beleid vormen voor alle vormen van discriminatie om toegang tot werk, toelagen en huisvesting te bereiken?
Hoe kunnen we ervoor zorgen dat fundamentele diensten gegarandeerd zijn voor mensen die in armoede en sociale uitsluiting leven?
Hoe kunnen we de mobiliteit verbeteren van mensen met een handicap als ze problemen hebben met het toegang krijgen tot openbare ruimtes?
Hoe kunnen we ervoor zorgen dat migranten zonder papieren makkelijker toegang krijgen tot de vereiste documenten?
Hoe kunnen we het niveau verhogen van kinderopvang, wat alleenstaande ouders in staat zou stellen hun mate van participatie te verhogen?
Wat wordt er gedaan met betrekking tot het erkennen van kwalificaties die de integratie van migranten zou verbeteren? "Mijn opleiding/diploma wordt in Italië niet erkend en ondanks mijn professionele kwalificaties wordt mij een baan als handwerksman aangeboden."

Minister Mary Coughlan begon met op te merken dat er in alle nationale staten specifieke kwetsbaarheden zijn in relatie tot armoede. Bijvoorbeeld met betrekking tot relatieve armoede, hoe meer mensen er werk hebben, hoe groter de kloof tussen hen en degenen die werkloos zijn. De rechten van mensen die naar een land zijn gekomen dat niet hun eigen land is, moeten worden veilig gesteld. Er is hierover veel wetgeving, maar niet veel rechtvaardigheid. Het is moeilijk om de wetgeving te implementeren. Vooral alleenstaande ouders zijn kwetsbaar. Tijdens het Ierse Voorzitterschap zijn er stappen ondernomen om werk en gezinsleven met elkaar te kunnen verenigen, maar nogmaals, het is moeilijk om tot overeenkomsten te komen met werkgevers bijvoorbeeld over flextime, parttime en termijn-werk.

Ze ging verder met te zeggen dat "de vraag hoe we de burgermaatschappij erbij betrekken en hoe we volledige participatie verzekeren is nog niet helemaal opgelost. In Ierland komen alle organisaties bij mij als minister, in een budgettering oefening. De 'zogenaamde' bottom-up benadering kan erg vruchtbaar blijken, zo voerde ik onlangs een open overleg met veel lokale groepen over het gezin – open voor iedereen die wilde deelnemen.

Politieke verandering proberen te bereiken kan frustrerend zijn, maar we moeten werken aan meer 'empowerment' en toegang tot het politieke leven, eerder dan in confrontatie. We moeten weten hoe we mensen beter moeten 'empoweren' bijvoorbeeld door gebruik te maken van training. Als politici, rekenen we op mensen als u, om ons precies te vertellen hoe het zit."

Minister Maria Arena reageerde op deze vragen door te stellen dat "we ervoor moeten zorgdragen dat mensen toegang hebben tot voedsel, cultuur, burgerschap, scholing/onderwijs. Het is een luxe om te spreken over participatie als niet in de basisbehoeften wordt voorzien. De staat zou niet zijn verantwoordelijkheid moeten

afschuiven op NGO's. Het is de verantwoordelijkheid van regeringen ervoor te zorgen dat er gezorgd wordt voor behuizing, onderwijs en een basisinkomen. We hebben te maken met een tegenstrijdige situatie waarin we een doelstelling hebben om armoede te bestrijden tegen 2010 en tegelijkertijd met een reeks van richtlijnen om minder te doen op het terrein van Sociale Bescherming." In antwoord op de vraag over de rechten van migranten, sprak ze over de verschillende dimensies van armoede, het belang van fundamentele rechten en de noodzaak om rekening te houden met illegale migranten.

"We moeten op Europees niveau praten over migranten. Als één land kiest voor generositeit, dan kan dat land mogelijk solidariteit afbreken en generositeit afmaken. In het geval van Nederland bijvoorbeeld, was er een meer open beleid die consequenties had die onhoudbaar waren en dit heeft geleid tot een beleid dat minder genereus is dan in andere EU staten." Ze wees er ook op, dat "in België het Centrum van Gelijke Kansen is, die verantwoordelijk is voor de follow-up en implementatie van wetgeving over alle vormen van discriminatie op dagelijkse basis. Dit instrument is mogelijk interessant voor andere Lidstaten."

Wat betreft de toegang tot behuizing, beschreef **Minister Maria Arena** de situatie waarin er een groeiend aantal oneerlijke huiseigenaren die geld verdienen ten koste van armen. Ze gaf een voorbeeld van een gebouw van vijf verdiepingen waarvan het souterrain werd verhuurd aan 15 illegale migranten, die elk 250 euro per maand betaalden. Naar haar mening, was dit op te lossen door openbare centra op te zetten voor sociale hulp die met eigenaren samen zouden werken om behuizing die beneden de norm is te renoveren om woningen te creëren die mensen zich kunnen veroorloven.

Dhr. Armindo Silva, van de Europese Commissie, sprak over de integratie van migranten en asielzoekers. Hij wees erop dat er in de afgelopen jaren een enorme instroom van illegale migranten te zien is geweest en dat dit ernstige problemen met sociale integratie heeft veroorzaakt die niet slechts door de arbeidsmarkt alleen kan worden opgelost. Op het niveau van de EU is het integreren van migranten en asielzoekers tot een prioriteit gemaakt van het EQUAL programma.

"We krijgen nu de eerste resultaten van de evaluatie van dat programma. Een ander belangrijk probleem is de integratie van etnische minderheden, een probleem dat door de uitbreiding ernstiger is geworden, is integratie. De situatie van de Roma bevolking in sommige van de nieuwe Lidstaten is reden tot bezorgdheid, zoals onderkend in de JIM's. Onder voormalig communistisch bewind, waren er speciale werkgelegenheidsprogramma's voor de Roma bevolking, maar deze zijn samen met het communisme ingestort. De Roma vormen een aanzienlijk deel van de bevolking in veel van de nieuwe landen, waaronder Hongarije. We moeten nadenken over hoe we problemen op EU niveau moeten oplossen die veroorzaakt zijn door extensieve sociale uitsluiting en armoede onder de Roma. Tot nu toe hebben we een horizontale benadering gevolgd in EU programma's, zonder specifiek rekening te houden met etnische afkomst. Op het moment neemt de sociale situatie van Roma vrouwen en kinderen een vooraanstaande plaats in, aangezien de Nationale Rapporten over sociale aansluiting specifieke problemen in deze gemeenschappen onder de aandacht hebben gebracht die moeten worden aangepakt."

"Er is Europese wetgeving tegen discriminatie die sinds vorig jaar geïmplementeerd zou moeten zijn. Toch hebben sommige Lidstaten deze nog niet opgenomen in hun

nationaal recht. Er is behoefte aan het versterken van een dialoog met Lidstaten met discussie op elk niveau.”

Het ‘mainstreamen’ van aan armoede gerelateerde kwesties door ander beleidvoering vindt steeds vaker plaats. In Ierland is er al een armoede-proef instrument, die onderkent dat armoede een kwestie is die met veel terreinen raakvlakken heeft. Dit instrument kan op alle beleidsterreinen druk uitoefenen voor actie. Op Europees niveau kan vooruitgang mogelijk worden vergroot op basis van het Constitutioneel Verdrag, dat een specifieke verwijzing bevat naar de strijd tegen sociale uitsluiting onder de horizontale belangen waar door ander EU beleid rekening mee moet worden gehouden, evenals het Handvest van Fundamentele Rechten.

Mevrouw Brigitte Weinandy deelde de bezorgdheid in de vragen over de situatie van minderheden door te zeggen dat “dit een enorme uitdaging is in de tweede ronde van de NAP/incl. In bijna alle Nationale Actie Plannen zijn er maatregelen die te maken hebben met de problemen waar minderheden mee te maken hebben en er zijn discussies over hoe vooruitgang moet worden gecheckt.”

Met betrekking tot de kwestie van het delen van welvaart in een context waar armoede aan het toenemen is terwijl de welvaart toeneemt, zei ze dat naar haar mening “de mechanismen die in de ‘oude’ Lidstaten bestaan inzake minimuminkomen, sociale zekerheid en integratie van minderheden een engagement laten zien om welvaart te delen. Er zijn aanzienlijke inspanningen verricht om deze sociale maatregelen te onderhouden zodat mensen die in armoede leven er nog steeds toe hebben.”

Vragen met betrekking tot: Participatie: Een Stem voor de Stemlozen
Hoe kan de stem van de stemlozen deel uitmaken van het ontwikkelen van anti-armoede beleid?
Hoe kunnen de leef- en werkomstandigheden van gastarbeiders worden verbeterd?
Wat kan er gedaan worden aan de nadelen die kinderen in het onderwijs ondervinden als ze geen toegang hebben tot internet?
Wat kan er worden gedaan aan kindersmokkel?

Minister Maria Arena zette haar mening opnieuw kracht bij dat de getuigenissen van mensen die gebaseerd zijn op hun directe ervaringen direct gehoor vereisen. Verder zei ze dat “we om de doelstelling om armoede binnen 10 jaar uit te roeien, ook een perspectief voor de midden en lange termijn moeten hebben. Dit moet gebaseerd zijn op fundamentele rechten. Mensen die in hachelijke situaties verkeren hebben informatie in eenvoudige taal nodig om hen te informeren over hun rechten.”

Met betrekking tot de vraag die werd gesteld over mensensmokkel, legde **Minister Mary Coughlan** er de nadruk op dat het volkomen onacceptabel is dat dergelijke mensensmokkel plaatsvindt. Ze ondersteunde de opvatting dat de kwestie van mensensmokkel niet slechts een zaak is voor justitie en binnenlandse zaken op nationaal niveau. Het is een zaak die verder naar voren wil brengen in Europa en ze zal haar uiterste best doen om ervoor te zorgen dat de nodige middelen en de politieke wil er zullen zijn om te verzekeren dat dit zal stoppen.

Minister Maria Arena gaf haar mening over participatie als volgt: “Wat betreft participatie, zijn er vele vormen om directe participatie te bevorderen in een representatieve democratie en we zouden deze moeten versterken door mensen aan te

moedigen om te gaan stemmen. Participatie zou niet beperkt moeten zijn tot een elite. In België bijvoorbeeld, is er een wet aangenomen die stemrecht uitbreidt naar buitenlanders. Dit gebeurde ondanks een opiniepeiling waarbij meer dan 60% tegen deze maatregel was. Sterk leiderschap was nodig om ongegronde angsten te overwinnen.”

Dhr. Armindo Silva refereerde aan twee belangrijke kwesties die in de vragen waren aangekaart, die verdere aandacht verdienen: “De ene is woonomstandigheden voor migranten en de andere is het gebruik van informatie technologie en de relatie met sociale uitsluiting. Onder het Gemeenschaps Actie programma tegen sociale uitsluiting, voert de Commissie op het moment twee grote studies uit naar deze onderwerpen om zo voorbeelden van ‘good practice’ vast te stellen en uit te zoeken hoe er het best aan deze kwesties kan worden gewerkt.”

Met betrekking tot gehoord worden, kaartte **mevrouw Brigitte Weinandy** de kwestie aan hoe we ons het beste zouden kunnen organiseren om ervoor te zorgen dat we worden gehoord.

“Aangezien meer directe participatie niet de problemen zal oplossen waarmee mensen die in armoede leven te maken hebben, is het belangrijk gebruik te maken van lobbywerk. Mensen die in armoede leven hebben een lobby nodig die hun belangen vertegenwoordigt. Meer directe participatie zal niet alle problemen waar we mee te maken hebben oplossen. In de systemen van representatieve democratie worden verschillende belangen naar voren gebracht door organisaties die een dialoog met politici kunnen aangaan. Je hebt meer macht als je je stem door NGO’s laat horen dan wanneer je direct je eigen kwesties aankaart. Je kan mensen aanstellen die jouw kwesties zullen opnemen en gezamenlijke belangen zullen bepalen die door velen worden gedeeld.”

Vragen met betrekking tot Structuren en beleid voor participatie
EU richtlijnen leiden tot privatisering van energie. Onze ervaring leert dat dit leidt tot geen toegang hebben tot energie, wat de eerste stap is naar sociale uitsluiting. Versterkt de liberalisatie van Europese markten de dualiteit van de maatschappij? Kan de Europese overheid zich toeleggen op het tegengaan van de effecten op dit terrein en informatie geven over het concept van liberalisering van energie?
Kan de EU het voortouw nemen door aan te bevelen dat een nationale ontmoeting over armoede in elke lidstaat wordt georganiseerd en gefinancierd als onderdeel van de NAPs/incl.? Wat kan de Raad van Ministers doen om ervoor te zorgen dat een dergelijk voorstel concreet wordt?
Hoe kunnen kleine NGO’s meer toegang krijgen tot EU fondsen?
Hoe zit het met nieuwe vormen of training voor participatie?
Om te kunnen participeren, moeten non-gouvernementele organisaties sterk zijn. Wat stelt u voor om ervoor te zorgen dat er financiering voor de lange termijn beschikbaar komt, waarop gebouwd kan worden en die de autonomie van de groepen bevordert?
We zouden graag een strijd zien tegen extreme welvaart, waar deze gepaard gaat met financiële fraude, in plaats van het bestoken van mensen die in armoede leven. Wat bent u van plan te doen tegen financiële fraude en belastingontduiking?
“Mensen zijn rijk over de ruggen van de arbeiders. Veel mensen worden werkloos wanneer bedrijven sluiten en verplaatst worden naar plaatsen waar goedkopere arbeidskrachten zijn. Wat kunt u doen om te kijken naar het beleid van bedrijven en ervoor te zorgen dat het geld dat zij opbrengen niet met hen verdwijnt?.”

Een van de fundamentele voorwaarden voor participatie en voor het slagen van participatie is dat politici bereid zijn om de dialoog aan te gaan. Een aantal van de delegaties die hier aanwezig is, zegt dat er geen toegang is tot beleidsmakers. Zij nemen afstand van verenigingen, kappen hun pogingen af en weigeren nog steeds om zich te bemoeien met 'hun zaken'. Hoe kunnen we politici mobiliseren zodat zij meer actief betrokken zijn bij onze beslissingen? Wat zouden we moeten doen, wat zouden we ze moeten bieden om een dialoog voor elkaar te krijgen? Hoe kunnen we samenwerken met politici om de stem van mensen die in armoede leven op elk beleidsterrein te laten horen?

Europees beleid tegen sociale uitsluiting zoals de Open en Transparante Coördinatie Strategie proberen Lidstaten ertoe te bewegen verantwoordelijkheid voor sociale aansluiting te nemen, maar laten dit over aan hun goed fatsoen. Hoe kunnen we sommige 'softe' wetgeving meer bindend maken?

Kan de EU zorgen voor duidelijke richtlijnen en criteria om zeker te stellen dat de participatie van mensen die in armoede leven in elk land plaatsvindt?

De EAPN heeft gewerkt aan indicatoren voor sociale participatie maar er heeft geen follow-up plaats gevonden. Welke follow-up staat gepland?

Minister Mary Coughlan antwoordde, dat "het moeilijk is om verbanden te leggen tussen EU richtlijnen en de manier waarop nationale regeringen met kwesties omgaan. De 'Open en Transparante Coördinatie Strategie', die de meest geslaagde praktijkvoorbeelden uit elke lidstaat neemt, is een uitstekend werktuig gebleken voor het leggen van deze verbanden.

Met betrekking tot de vraag over financiering en in het bijzonder met betrekking tot het financieren van kleinere NGO's, is **minister Mary Coughlan** van mening dat dit op een pragmatische manier behandeld kan worden. Er zouden subsidies voor netwerken beschikbaar moeten worden gesteld en via deze voor kleiner groepen. Waar speciale initiatieven succesvolle modellen verschaffen, kunnen deze algemeen worden overgenomen. Er is ook behoefte aan een holistische aanpak. 'Empowerment', voorspraak, kinderopvang, gezondheid, gezinsrelaties dragen allemaal bij aan onze levenskwaliteit. Een van de problemen is, dat we in politieke discussies op een gereguleerde manier over deze kwesties praten.

Minister Maria Arena beweerde dat "toegang tot training niet alleen nodig is voor de meest kwetsbaren, maar ook voor ambtenaren. In België zullen mensen die armoede aan den lijve ondervinden, worden gerekruteerd worden om ambtenaren te helpen bij de bruikbare implementatie van beleid." In antwoord op de vraag over de privatisering van publieke diensten, sprak ze haar verzet uit tegen liberalisering: "We kunnen niet zeggen dat we een sterk sociaal Europa nodig hebben en tegelijkertijd ons bewegen naar een grotere vrije markt van voorzieningen zoals water."

Ze antwoordde op vragen over indicatoren door te zeggen dat ze deze noodzakelijk vindt, maar dat cijfers niet voldoende zijn, omdat je niet altijd ziet wat erachter schuil gaat. Wanneer mensen praten over het werkloosheidspercentage, hebben ze geen beeld van werkloze mensen. Kwalitatieve gegevens kunnen ook een enorme effect hebben. In België zijn er werktuigen om de efficiëntie van ondernomen acties te kunnen meten.

Dhr. Armindo Silva wees erop dat “de vragen die door de workshops naar boven kwamen, verrijkend zijn in de terreinen die ze beslaan en dat sommige kwesties beter behandeld zouden kunnen worden door collega’s in andere departementen, bijvoorbeeld die, die over fraude of energie gaan. Een grotere afvaardiging van zulke collega’s zou nodig zijn op het podium, om serieus in te gaan op alle kwesties die zijn aangekaart.”

Hij ging verder met te zeggen dat, “met betrekking tot de kwestie van wetgeving op Europees niveau, er kritiek is dat de wetgevende verplichting te ‘soft’ is. Diegenen die in hun eigen land vooruitgang proberen te boeken met zulke wetgeving, zijn geneigd te kijken naar de Europese Unie als een laatste toevlucht. Een meer toepasselijke reactie zou kunnen zijn: “meer macht waar de problemen liggen.” Er zijn gaan in de Europese Unie geen stemmen op voor harmonisatie van wetgeving op sociale gronden, noch is er veel steun voor gecentraliseerd Europees sociaal beleid, terwijl er veel mensen voor de Open en Transparante Coördinatie Structuur zijn. Dit betekent niet dat we niet zouden moeten proberen algemene richtlijnen te op te stellen voor minimuminkomen en andere maatregelen aangezien er ook bezorgdheid is of de extreme verscheidenheid aan instrumenten in staat is om een waardige manier van leven te garanderen.

Het Europese Sociale Fonds is al aan het overwegen om de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting tot een prioriteit te maken. 20% van de totale subsidies gaan naar acties die op dat terrein worden geclassificeerd, maar er is bezorgdheid over de toegang tot deze fondsen. Voor kleine toelagen kan men in aanmerking komen onder de huidige wetgeving, maar het is niet duidelijk of de doelstellingen van de herziening van 1999 geïmplementeerd zijn of niet. Er zijn sommige ideeën die serieuze aandacht verdienen, zoals een garantiefonds voor kleine NGO’s.”

Mevrouw Brigitte Weinandy zei dat er waar het wetgeving betreft, er op bepaalde terreinen een probleem zou zijn bij het overzetten van competenties van nationaal naar Europees niveau, aangezien dit dan dit beleid zou kunnen verwijderen van de lokale en nationale implementatie niveaus. De Nationale Actie Plannen en de Open en Transparante Coördinatie Strategie gelden als ‘zacht’ beleid, maar zij hebben heel wat effect. Druk van gelijken kan behoorlijk machtig zijn en is een van de meest positieve aspecten van het hele proces, dat Lidstaten ook dwingt verplichtingen aan te gaan, waarbij verslag wordt uitgebracht over de vorderingen daarvan.

Dhr. Ludo Horemans sprak namens het Europese Anti-Armoede Netwerk:

“Ik zou graag een aantal belangrijke elementen willen onderstrepen, die betrekking hebben op het Europese Anti-Armoede Netwerk ten aanzien van uw werk op nationaal niveau en van druk op Europees niveau. Het succes van onze doelstellingen over het hele netwerk in Europa, hangt af van uw succes op nationaal niveau. Als we op Europees niveau succes willen boeken met lobbyen, dan is het noodzakelijk dat u op nationaal niveau druk uitoefent.”

Hij herinnerde de deelnemers eraan, dat “de conclusie van de Derde Ontmoeting door Minister Mary Coughlan aan de Raad van Ministers zal worden gepresenteerd. De opmerkingen van dhr. Silva namens de Europese Commissie over hoe uw vragen de bevoegdheid van de Ministeries van Werkgelegenheid en Sociale Zaken of zelfs het Directoraat voor Werkgelegenheid te boven gaan, brengt interessante kwesties te berde voor het netwerk. Het netwerk wil steun en financiële middelen onderstrepen voor het

‘empoweren’ en ‘capacity builden’ van NGO’s en toegang tot Europese Fondsen om dat te bereiken.”

Slotopmerkingen

Minister Mary Coughlan besloot met een kort overzicht van conclusies uit de dialoog, die voor haar een aantal hoofdthema’s hadden versterkt, waaronder:

- De waarde van een voortdurende partnerschap tussen de verschillende actoren
- Een dergelijk partnerschap kan leiden tot vruchtbare uitwisselingen over beleidsontwikkeling
- Het uitwisselen van ervaringen is een effectieve aansporing tot actie
- Actieve participatie leidt tot verbeteringen in beleid en implementatie
- Hoofdbetrokkenen moesten goed georganiseerd en goed gefinancierd zijn

Minister Coughlan feliciteerde allen die betrokken waren bij de organisatie van het evenement en zei dat ze verslag zou uitbrengen over het evenement bij de Raad van Ministers.

Mevrouw Maria Marinakou, voorzitter van de EAPN maakte namens de EAPN de volgende opmerkingen.

Het onderzoek dat was uitgevoerd en tijdens de ontmoeting was besproken, versterkt de directe verklaringen van de deelnemers in de workshops. Het laat de beperkingen zien van structuren en mechanismen voor het meer actief inschakelen en betrekken van mensen en hen zo een onderdeel van de oplossing te maken, niet een onderdeel van het probleem. Het proces van Nationale Actie Plannen heeft aanzienlijke verbeteringen gebracht, maar het ontbreekt nog steeds aan politieke wil om deze verder te ontwikkelen.

Ze deed de volgende aanbevelingen:

- De Europese Commissie zou bepaalde richtlijnen kunnen verharderen, wat de Lidstaten meer toerekenbaar zal maken
- Er is meer geld nodig om participatie op nationaal niveau te bekostigen
- Er zijn uitgebreide sociale zekerheidssystemen nodig om in fundamentele behoeften te voorzien
- Mogelijkheden voor training en een leven lang leren moeten meer passend worden gefinancierd
- Meer werkgelegenheid zou banen van een betere kwaliteit moeten betekenen, niet banen die onzeker en wisselvallig zijn

Ze benadrukte dat het niet alleen een kwestie is van een minimaal economisch vangnet; het gaat ook om Gelijkheid, Solidariteit en Rechtvaardigheid. Als deze worden ontkent heeft dat gevolgen voor zowel een economisch als sociaal Europa. We hebben veel aangrijpende getuigenissen gehoord over discriminatie die recht tegen het beleid ingaan waarover op Europees niveau al overeenstemming is bereikt. Het najagen van

economische concurrentie zonder acht te slaan op sociale aansluiting, veroorzaakt scheidingen die uiteindelijk economische voorspoed zal beperken. Privatisering van goederen en diensten zonder rekening te houden met sociale aansluiting zal leiden tot meer dakloosheid en het uiteenvallen van gezinnen en tot escalerende sociale kosten. We hebben een Europa nodig waar mensenrechten centraal staan en de strijd tegen armoede boven aan de agenda staat.

“We rekenen erop dat **Minister Mary Coughlan** de essentie uit de inzichten van de ontmoeting zal halen, aandacht zal besteden aan de aspiraties van mensen die in armoede en sociale uitsluiting leven en deze zal overbrengen aan de Raad van Ministers. De 68 miljoen mensen in de 25 Lidstaten die in armoede en sociale uitsluiting leven kunnen we niet laten wachten op een of ander onbereikbaar gouden moment wanneer alle omstandigheden geschikt zullen zijn om de problemen die zij het hoofd moeten bieden aan te kaarten, wat zij nodig hebben is een betere levenskwaliteit op dit moment.”

Overdenking: Van Theorie naar Praktijk

Kloof tussen theorie en praktijk

De kloof tussen de theorie van aansluiting en de praktijk werd tot leven gebracht door de persoonlijke getuigenissen en voorbeelden van deelnemers. Zij analyseerden het effect van EU richtlijnen of de handelingen van grote corporaties op hun eigen leven. De kloof was het meest opvallend in het falen om fundamentele rechten te steunen – een factor die in gedachten gehouden zou moeten worden bij de implementatie van de nieuwe Europese Constitutie. Deelnemers onderzochten de angsten die er waren bij het campagne voeren voor verandering, als organisaties of individuen afhankelijk zijn van staatsinstellingen voor hun basisinkomen. De panelleden deelden veel van de bezorgdheden die in de vragen van deelnemers naar voren kwamen. Er was ook een aantal kwesties waarbij de verschillen niet werden opgelost en waarbij meer debat en discussie vereist is.

Kwesties voor verdere discussie

a) Is de betrokkenheid van mensen die in armoede leven het beste te bereiken door organisaties die hen vertegenwoordigen of door directe contacten met beleidsmakers?

De discussie in de workshops wees erop dat mensen die in armoede en sociale uitsluiting leven een directe stem willen hebben en zij hebben steun en training nodig via netwerken en organisaties om dat te bereiken. Zij hebben ook actieve betrokkenheid in organisaties en netwerken nodig zodat ze de kans hebben om hun collectieve ervaring naar voren te brengen. Bij het aanmoedigen van participatie van mensen die in armoede en sociale uitsluiting leven, moet de overheid ervoor zorgen dat onder de organisaties die zij raadplegen ook organisaties zijn die de directe participatie verzorgen van mensen die in armoede en sociale uitsluiting leven.

b) Is raadpleging van gebruikers en beleidsoverleg een gelijktijdig proces?

In reacties op het onderzoek werd er erg weinig onderscheid gemaakt op nationaal niveau tussen inspraak van gebruikers en invloed op beleid. De antwoorden wezen erop dat een uitbreiding van de aangeboden diensten in de vorm van inspraak van gebruikers feedback over het ontwerp en leveren van diensten enorme voordelen kan hebben voor degenen die gebruik maken van de

diensten, doordat het de kwaliteit van de diensten kan verbeteren. Het debat over de kwaliteit van diensten kan echter afzonderlijk worden gehouden van beleidsbesluiten over het niveau van geboden diensten, fondsen en de vorm van de diensten. Overheden geven er over het algemeen de voorkeur aan om behoeften onder te verdelen in kleinere, aangezien dit kan leiden tot het meer effectief aanspreken van fondsen. De stemmen van deelnemers belichtten de gevaren van isolatie, stigma en liefdadigheid in plaats van rechtvaardigheid die inherent zijn aan deze benadering. Maatregelen moeten relateren aan hoofdbeleid en aan andere vormen van armoede en sociale uitsluiting, om het multi-dimensionale karakter van armoede verslaan. Dit was het meest duidelijk in de discussie over de privatisering van energie en water.

c) Wat zijn de verbanden tussen sociale zekerheidsbeleid en maatregelen om armoede uit te roeien?

We moeten meer inspanningen verrichten om bestaande sociale zekerheidsmaatregelen houdbaar te maken zodat mensen die in armoede leven nog steeds toegang hiertoe hebben. De doelstelling om tegen 2010 armoede uit te roeien en tegelijkertijd een reeks richtlijnen uit te vaardigen om minder te doen op het terrein van Sociale Zekerheid is tegenstrijdig. Welzijnsverschaffing door regeringen, wat een 'levensader' voor individuen die in armoede en sociale uitsluiting leven, staat onder druk van bezuinigingen door rationalisering en/of liberalisering.

Kwesties waarbij gedeelde toewijding is:

Gedurende de hele Derde Ontmoeting, werd de toewijding aan Fundamentele Mensenrechten en verzet tegen alle vormen van discriminatie onderstreept. De directe en nabije ervaring van deelnemers toonde de kloof tussen theoretische toewijding en de realiteit die men elke dag ondervindt. De discriminatie van Roma en van vluchtelingen en asielzoekers neemt eerder toe dan af. Er is gediscussieerd over de invoering van wetgeving over officiële boetes voor het niet nakomen van aangegane beleidsverplichtingen. Voor de korte termijn werd sterkere gebruikmaking van de Open en Transparante Coördinatie Strategie om druk van gelijken uit te oefenen aanbevolen. Aansluitend daarop, is er een aantal terreinen waar meer samenwerking en/of een follow-up nuttig zou zijn:

1. Een definitie die door alle Lidstaten wordt gedeeld, van wat wordt bedoeld met structurele mechanismen "die mensen die in armoede en sociale uitsluiting leven betrekken bij het ontwikkelen en implementeren van beleid." Deze definitie zou moeten worden vergezeld van richtlijnen voor het toewijzen van fondsen om zeker te stellen dat zulke mechanismen effectief zijn en van verbeterde evaluatie van resultaten van participatieprocessen.
2. Een programma voor het verbeteren van de woon- en werkomstandigheden voor gastarbeiders die beter gebruik maakt van bestaande voorbeelden op dit terrein.
3. Gedeelde richtlijnen over de rol van nationale regeringen en NGO's bij het bevorderen van participatie van mensen die in armoede en sociale uitsluiting leven, bijgestaan door training over hoe effectieve participatie kan worden bereikt. Een verplichting om te zorgen voor de

financiering van netwerken op nationaal niveau en dat via deze door te geven aan kleinere groepen.

4. Betere toegang tot Europese Sociale Fondsen voor kleiner non-gouvernementele organisaties.
5. Een Armoede-Check van Europees beleidsmaatregelen die directe gevolgen hebben voor mensen die in armoede leven, bijvoorbeeld met betrekking tot sociale zekerheid, liberalisering van energie, werk- en woonomstandigheden van gastarbeiders.
6. Meer gebruik maken van bestaande modellen voor training en het opbouwen van capaciteiten, waaronder meer werken aan het geldig maken van kwalificaties betere toegang tot informatie communicatie technologie.
7. Training voor ambtenaren over participatiemaatregelen.
8. Gezinsvriendelijk beleid. Meer werken met werkgevers aan de voordelen van op het gezin-gerichte flexibele werkomstandigheden, bijvoorbeeld werktijden die aan schooltijden zijn aangepast zouden alle ouders ten goede komen, maar in het bijzonder alleenstaande ouders.
9. Toegang tot informatie over fundamentele rechten in normale taal voor alle inwoners.
10. Een Actie Programma tegen Kindersmokkel.

Onderdeel van een proces

De atmosfeer van een open dialoog werd in alle sessies gekarakteriseerd door een gezonde en pittige uitwisseling, zonder onvriendelijkheid of bitterheid. Het Ierse Voorzitterschap heeft een belangrijke stap voorwaarts gemaakt in het verdiepen van de dialoog over beleidskwesties tussen mensen die in armoede leven en de beleidsmakers. Men was het er algemeen over eens dat het nuttig zou zijn om actoren vanuit nog meer terreinen aan dit proces te laten deelnemen, aangezien beleid op vele terreinen uitwerking hebben op armoede. Men was het er ook over eens dat de ontmoeting moet worden gezien als onderdeel van een continu proces. De duidelijke verplichting die mevrouw Jacobs is aangegaan om onder het EU Voorzitterschap van Luxemburg de Vierde Ontmoeting van Mensen die in Armoede en Uitsluiting leven te organiseren, betekent dat dit proces verder mee wordt genomen naar 2005.

Deel 3: Onderzoek

Vragenlijst

Een onderzoeker is gevraagd om een onderzoek uit te voeren om te zoeken naar informatie over middelen die gebruikt worden om participatie te bevorderen, in voorbereiding op de Derde Ontmoeting van Mensen die in Armoede en Sociale Uitsluiting leven.

Het onderzoek werd gebaseerd op een vragenlijst, die op zoek was naar:

- 1.1. Voorbeelden van structurele mechanismen, die mensen die in armoede en sociale uitsluiting leven betrekken bij het ontwikkelen en implementeren van beleid binnen de Lidstaten.
- 1.2. Informatie over meningen over of het bestaan van dergelijke netwerken mensen die in armoede en sociale uitsluiting leven n staat heeft gesteld om hun 'stem' te laten horen in de voorbereiding van de Nationale Actie Plannen voor Aansluiting.
- 1.3. Aanwijzingen over wat er in de toekomst ontwikkeld zou kunnen worden.

De vragenlijst werd gestuurd naar leden van het Comité van het Sociale Uitsluiting Programma en het Uitvoerend Comité van de EAPN. Er werden 11 reacties ontvangen, met medewerking van de leden van het Comité van Sociale Uitsluiting in Oostenrijk, België, Denemarken, Finland, Frankrijk, Duitsland, Ierland, Luxemburg, Portugal, Zweden en het Verenigd Koninkrijk. Het onderzoek werd uitgevoerd in maart, vóór de uitbreiding, maar er werd ook een reactie ontvangen van het Ministerie van de Tsjechische Republiek, die ook is opgenomen. Er werden vragenlijsten gestuurd naar de Nationale Netwerken in het Europese Anti-Armoede Netwerk en er werden 13 reacties ontvangen vanuit Oostenrijk, België, Denemarken, Finland, Frankrijk, Duitsland, Griekenland, Ierland, Italië, Nederland, Portugal, Spanje en het Verenigd Koninkrijk.

De vragenlijst vroeg naar voorbeelden van mechanismen die gebruikt worden om mensen die in armoede en uitsluiting leven (en de organisaties waarin zij participeren) te betrekken bij het ontwikkelen en implementeren van beleid. In de brief die samen met de vragenlijst was gestuurd, werd uitgelegd dat onder 'structuren' moest worden verstaan: organisaties/instellingen/departementen, die permanent aanwezig zijn. De bredere term 'mechanisme' was bedoeld om daarbij ook raadgevende forums mee te rekenen, zowel als andere vormen om directe participatie te verzorgen die het ontwikkelen en implementeren van beleid voeden. Er waren aanzienlijke variaties in de interpretatie van wat werd verstaan onder 'mechanisme' of 'structuur', wat aangeeft dat er nog meer werk hieraan nodig is. Er is een selectie gemaakt uit de voorbeelden om de interpretatie in maart 2004 aan te geven, aangezien dit mogelijk kan helpen een basis te vormen voor dit werk.

Voorbeelden

Oostenrijk: Gerichte diensten

De reacties van verschillende bronnen in Oostenrijk, gecoördineerd door de vertegenwoordiger van het Comité van het Sociale Uitsluiting Programma, gaven een groot aantal voorbeelden van het voorzien van diensten aan specifieke groepen, d.w.z. kinderen, gezinnen, gehandicapten en ouderen. Een van de voorbeelden die in

Oostenrijk zijn gegeven is de steun voor een Senioren Raad, waar de principes van raadpleging en participatie gelden.

Voorbeeld van Mechanisme (Non-gouvernementeel)	Reikwijdte	Budget
Oostenrijkse Seniorenraad	Nationaal	143.892,--
De Oostenrijkse Seniorenraad geeft senioren in Oostenrijk het recht op meebeslissen in alle kwesties die hen betreffen.		

Als de omstandigheden die mensen die in armoede en uitsluiting leven nastreven werden nagevolgd, dan zou een dergelijke mogelijkheid voor participatie worden uitgebreid naar andere groepen, zoals vrouwen, minderheden, daklozen, etc. In de praktijk zou dit bijvoorbeeld betekenen, dat de zelf-help en initiatieven om te lobbyen van werkloze vrouwen en mannen die hun eigen nationale netwerk in Oostenrijk willen opzetten, vergelijkbare faciliteiten zouden worden verleend als die van de Seniorenraad.

België: Structurele Steun

Er is een duidelijke beleidsverplichting van de Belgische regering tot de volledige participatie van diegenen die in armoede en uitsluiting leven in België en een verplichting tot het ontwikkelen van structuren om dat beleid te implementeren. Met betrekking tot het bereiken van vrije en open participatie, biedt de "Partnerschap Overeenkomst tussen de Federale Staat, de Gemeentes en Regio's een coördinatiemodel dat nuttig zou kunnen zijn voor andere lidstaten, in het bijzonder voor die lidstaten die nog geen enkel mechanisme hebben opgezet voor het bevorderen van participatie. De structuur heeft sterke banden met de niet-gouvernementele netwerken, die het contact leveren met diegenen die in armoede en sociale uitsluiting leven en een structureel mechanisme verschaffen, dat tegemoet komt aan de omstandigheden van de gecompliceerdheden van de Belgische federale structuur.

Voorbeeld van Mechanisme (Regering)	Reikwijdte	Budget
Dienst voor de strijd tegen armoede, onzekerheid en sociale uitsluiting	Nationaal Regionaal Stedelijk Platteland	40.000,--

Voornaamste doelstelling:

- * Het opzetten van een inventarisatie, het systematiseren en analyseren van informatie over onzekerheid, armoede, sociale uitsluiting en toegang tot rechten op basis van vastgestelde indicatoren;
- * Concrete aanbevelingen en voorstellen doen om beleid en systemen te verbeteren voor de preventie van onzekerheid, voor de strijd tegen armoede en voor de integratie van mensen in de maatschappij;
- * Minstens iedere twee jaar een rapport uitbrengen
- * Hetzij op verzoek van de Interministeriële Sociale Integratie Assemblee, één van de partijen die heeft ondertekend, hetzij op eigen initiatief, aanbevelingen uitbrengen of tussenrapporten uitbrengen over kwesties die gerelateerd zijn aan het terrein dat tot de taken behoort;
- * Het organiseren van structureel overleg met de armste mensen.

Voor direct overleg met de direct betrokkenen, is de regering afhankelijk van het onafhankelijke Belgische Anti-Armoede Netwerk, dat op zijn beurt weer afhankelijk is van de regionale anti-armoede netwerken, die de federale structuur van België weerspiegelen. De analyse van deze netwerken richt de aandacht op de kloof tussen de implementatie van prijzenswaardige doelstellingen, een relevante methodologie en de realiteit. Het proces van overleg heeft nog geen manier gevonden om de voorwaarden te scheppen waardoor gelijken samen kunnen werken en de tijdsperiode voor het organiseren van participatie dat tot op heden is gebruikt, is te kort om enige output van betekenis op te leveren. De reactie van het Belgische Anti-Armoede Netwerk wijst erop dat de huidige investering een veel hoger rendement zou kunnen opleveren als er bepaalde strategische verhoging van fondsen zouden zijn, in het bijzonder ter ondersteuning van het niet-gouvernementeel netwerken op regionaal niveau.

Tsjechische Republiek: Doelgroepen

In de meeste voorbeelden van zowel niet-gouvernementele als gouvernementele mechanismen die geleverd werden door het Tsjechische Ministerie voor Werkgelegenheid en Sociale Zaken, is er een focus op specifieke groepen. Er is ook een interessant proefproject voor Gemeenschaps Planning waar de betrokkenheid van alle direct betrokkenen (d.w.z. gebruikers, verschaffers, kopers) een hoofddoelstelling is. Het Gemeenschap Planning model is toegepast op het terrein van sociale diensten waar het een open proces op gang wil brengen van het identificeren van behoeften en fondsen en van het zoeken naar de beste oplossingen.

Het Tsjechische voorbeeld dat hier is gekozen is één van de weinige voorbeelden, waarbij het richten op specifieke groepen, ook etnische minderheidsgroepen betreft. Het voorbeeld dat hier is gekozen is van een overleg op regionaal niveau in de vorm van Sociale en Gezondheids Commissies, die advies geven over de belangen van mensen met een handicap en de Roma. Deze regionale commissies hebben een mechanisme om doorgesproken te worden naar nationaal overleg.

Voorbeeld van Mechanisme (niet-gouvernementeel)	Reikwijdte	Budget
Sociale en gezondheidscommissies – die adviesorgaan zijn van gemeentes In dit specifieke geval van mensen die in armoede en sociale uitsluiting leven, betreft het mensen met een handicap en Roma	Regionaal	De financiering wordt verzorgd uit het budget van regio's en gemeentes
Voornaamste doelstelling: de gemeente adviseren over gezondheid en sociale kwesties op regionaal niveau		

De reactie van het Tsjechische Ministerie van Werkgelegenheid en Sociale Zaken benadrukte ook dat ze aangezien ze op het punt staan hun eerste Nationale Actie Plan aangaande Sociale Inclusie op te stellen, erg graag willen leren van de lessen van diegenen die al gebruik hebben gemaakt van het proces van Nationaal Actie Plannen.

Denemarken: Het dichten van de kloof tussen beleid en praktijk

De gouvernementele en niet-gouvernementele sectoren in Denemarken gaven een gezamenlijke reactie, gecoördineerd door de vertegenwoordiger van het Comité van het Sociale Uitsluiting Programma. De voorbeelden die werden gegeven betreffen voornamelijk de diensten op het gebied van sociale zekerheid. De doelstelling om de betrokkenheid van 'gebruikers' te versterken en het betrekken van vrijwilligers in huisvestingsorganisaties is de enige specifieke referentie aan de participatie van diegenen die leven in armoede en sociale uitsluiting. In dit voorbeeld is er erkenning van de noodzaak om een geest te ontwikkelen van "partnerschap met zowel huidige als voormalige gemarginaliseerde mensen." De algemene kloof tussen officieel beleid inzake participatie van de meest kwetsbaren en de implementatie van dit beleid wordt aangetoond in het voorbeeld waarvoor hier is gekozen, van een regeringsmechanisme.

Voorbeeld van Mechanisme (Regering)	Reikwijdte	Budget
Naam van het initiatief: Raad voor kwetsbare groepen	Nationaal	50.000,--
Voornaamste doelstelling: Het officiële beleid volgen en met voorstellen komen		

Dit voorbeeld wijst op dat er een meer expliciete strategie nodig is om de participatie van mensen die in armoede leven te betrekken bij beleidsontwikkeling.

Finland: Een Mainstream benadering

Er is geen speciaal mechanisme op Ministerieel niveau waarmee mensen die in armoede leven direct zouden kunnen bijdragen aan besluitmakende processen. Echter, volgens de vertegenwoordiger van het Comité van het Sociale Uitsluiting Programma van het Ministerie van Sociale Zaken en Gezondheid, is overleg onderdeel van hun werkcultuur en besteden ze ruimschoots aandacht aan de mening van NGO's bij het voorbereiden van hervormingen, het opstellen van wetten, etc. De reactie van het Ministerie van Sociale Zaken en Gezondheid benadrukt dat de regering in Finland toegewijd is aan een bestuursstelsel, waarbij de burgermaatschappij actief wordt betrokken en ernaar streeft om democratisch en helder te zijn in het leveren van diensten. Alle burgers kunnen op verschillende niveaus direct met het bestuur in contact

komen: ministeries, politici, etc. De reactie van de regering van Finland benadrukte ook het gebruik van moderne communicatie technologie, waaronder internet, om naar de stem van burgers te luisteren.

Niet-gouvernementele organisaties laten een gelijksoortige verwachting van participatie zien van diegenen die leven in armoede en uitsluiting, bijvoorbeeld **Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajäjestö (TVY) – Nationale Coöperatie Organisatie van de Werklozen in Finland** – is opgericht en wordt bestuurd door werklozen. Iedereen die in de TVY organisaties werkt was werkloos voordat ze daar werden aangenomen.

Het voorbeeld uit Finland waarvoor is gekozen, legt een verband tussen anti-armoede maatregelen en het ontwikkelen van de burgermaatschappij, door gebruik te maken van structurele mechanismen voor participatie als onderdeel van de mainstream aanpak. Eén van de voorbeelden die de SEP vertegenwoordiger gaf, is het Regerings Beleid Programma inzake Burger Participatie, dat één van de vier Beleidsprogramma's is die de jaren 2003-2007 betreffen.

Voorbeeld van Mechanisme (Regering)	Reikwijdte	Budget
Burger Participatie, Regerings Beleidsprogramma	Nationaal	-
<p>Het Finse Regeringsprogramma betreft vier zogenaamde Beleidsprogramma's. Eén van de programma's is het Burgerparticipatie Beleidsprogramma voor de jaren 2003-2007. Het is een nationaal democratie project en is gelanceerd om burgerparticipatie te bevorderen en om een functionerende democratie te versterken. De doelstelling is om de mogelijkheden voor burger- en electorale participatie te verbeteren en om meer onderwijs over democratie te leveren en ook om op andere manieren de representatieve democratie.</p> <p>Het beleidsprogramma zal maatregelen coördineren die erop gericht zijn om de democratie te bevorderen. Er zal speciale aandacht worden gegeven aan het integreren in de maatschappij van jonge mensen die weinig onderwijs hebben genoten en een laag inkomen hebben, die of al sociaal uitgesloten zijn, of het risico lopen dat te worden.</p>		

Frankrijk: Wettelijk Statuut

De reactie van de regering op de vragenlijst was meer fijn afgestemd op de formele vereisten van het implementeren van wettelijke statuten, zie het voorbeeld, terwijl de niet-gouvernementele reactie de ontwikkeling van gedeelde waarden binnen een groep benadrukt, die gevormd is op basis van vrije en vrijwillige omgang.

Voorbeeld van Mechanisme (Regering)	Reikwijdte	Budget
Naam van het initiatief: Wet 2002-2	Nationaal	-
<p>Voornaamste doelstelling: Het vergroten van participatie mechanismen in sociale en socio-medische structuren.</p> <p>Subsidies voor Nood Diensten (CHRS) voor groepen die naar deze doelstelling toewerken.</p>		

Regeringssteun voor Sociale Aansluiting actieprogramma's hebben tot nu toe meer een sterke focus gehad op diensten en steun gericht op individuen en gezinnen, dan op netwerken en andere mechanismen die participatie bij beleid betrekken of op maatregelen om beleid te implementeren. Dit kan leiden tot de participatie van grote dienstverleners in het beleidsdebat via de Conseil National de Lutte contre les exclusions (Nationale Raad tegen Uitsluiting), die in 1998 is opgericht na het aannemen van de wet inzake Sociale Uitsluiting.

Niet-gouvernementele en regeringsreacties tonen aan dat er tot op heden geen participatie is geweest van mensen die in armoede en sociale uitsluiting leven in de Nationale Actie Plannen inzake Sociale Aansluiting. Er zijn echter voorbeelden van regeringsinitiatieven, waarin zowel het betrokken ministerie als het REALPES/Europees Anti-Armoede Netwerk hoop zien voor verbetering. Een hoofdvoorbeeld is de verplichting tot een Conferentie over Armoede, die groepen in staat heeft gesteld om hun meningen te geven in afzonderlijke bijeenkomsten die in 8 districten werden gehouden.

Duitsland: Schaal van Structurele Mechanismen

Het voorbeeld van 'Beraterkreis' in Duitsland is een voorbeeld van de speciale overleggroepen die in een aantal lidstaten zijn opgezet. Het zou nuttig zijn om het gebruik van overleg- of Raadgevende Comit es en in welke mate zij mensen die in armoede en uitsluiting leven betrekken verder met elkaar te vergelijken.

Voorbeeld van Mechanisme (niet-gouvernementeel)	Reikwijdte	Budget
Beraterkreis – Advies Comité voor het rapport over armoede en rijkdom en voor de nationale actieplannen	Nationaal	Financiering door regering + anders
Voornaamste doelstelling: Met de expertise van NGO's, zelf-help organisaties en andere experts de oriëntatie en evaluatie begeleiden van het rapport over armoede en rijkdom en van de nationale actieplannen.		

Een mechanisme zoals de Advies Groep van vertegenwoordigers van zelf-help organisaties, die over het Nationale Actie Plan wordt geraadpleegd, die een specifieke focus heeft op de kwesties en die van een andere orde is dan regeringsprogramma's, zoals bijvoorbeeld 'Sozialen Stadt', het sociaal geïntegreerde stedelijk programma in Duitsland, dat een sterke nadruk legt op participatie. Een meer complete studie van structurele mechanismen die de participatie van mensen die in armoede leven betreft, zou een ontwerp en implementatie proces vergen die rekening zou kunnen houden met overwegingen ten aanzien van schaal en van interne gouvernementele structuren. De reactie van EAPN Duitsland onderstreept dit:

“Om deze vragenlijst volledig te kunnen beantwoorden, zou onderzoek vergen op de verschillende nationale, regionale en lokale niveaus. Het is niet mogelijk om op een dergelijke korte termijn te antwoorden.”

De reactie van de EAPN Duitsland benadrukte ook dat de benodigde structurele mechanismen moeten werken op een lokaal en regionaal niveau, met een sterke aansluiting op het nationale/federale niveau, willen ze een bevredigend niveau van participatie en feedback kunnen leveren.

Griekenland: Het Definiëren van een Structureel Mechanisme voor Participatie

EAPN Griekenland hield zich aan een strikte definitie van een ‘structureel mechanisme’ in de context van dit onderzoek en concludeerde, dat “er geen organisaties zijn die expliciet werken aan de participatie en betrokkenheid van mensen die in armoede en uitsluiting leven bij het ontwikkelen en implementeren van beleid.”

De tendens om bepaalde categorieën armen *meer dan andere* te erkennen, zoals geïdentificeerd door EAPN Griekenland, waarbij “bijvoorbeeld gehandicapten, ouderen en vrouwen via hun associaties meer invloed uitoefenen op beleidsontwikkeling dan daklozen of migranten of éénoudergezinnen.” EAPN Griekenland heeft een sleutelpositie als het enige structurele mechanisme onder niet-gouvernementele organisaties, dat de voorwaarden verschaft voor het leggen van de basis voor het participatie proces. Dit kan mogelijk worden verbonden aan het regeringsinitiatief – het Nationale Comité voor Sociale Zekerheid. Sinds de laatste verkiezingen heeft dit Comité nog geen werk verricht. Op dit moment was er geen verdere informatie beschikbaar van het commissielid van het Sociale Uitsluiting Programma.

De reactie van EAPN Griekenland erkent “de eigenaardigheden en de specifieke kenmerken van de Griekse sociale formatie en de rol van de burgermaatschappij. Griekenland, dat

Één van de hoogste armoedecijfers heeft in de EU-15 en met een burgermaatschappij dat nog maar een korte geschiedenis kent en dat gekarakteriseerd is door gebrek aan een geïnstitutionaliseerde positie in het maken van beleidsbesluiten.” De kwestie van participatie wordt gezien als ‘een nieuw gespreksonderwerp’ en de uitwisseling van ervaringen met andere lidstaten wordt beschouwd als belangrijk voor de ontwikkeling van ‘good practice’.

Ierland: Netwerk van Netwerken

Het voorbeeld uit Ierland laat een hechte band zien tussen Regeringsinitiatieven en niet-gouvernementele initiatieven. Het Departement van Plattelands, Gemeenschap en ‘Gaeltacht’ Zaken verschaft de financiering voor 10 nationale anti-armoede netwerken die zorgen voor de participatie van verschillende groepen. Elk nationaal netwerk heeft zijn eigen autonomie en identiteit als niet-gouvernementele organisatie, maar ontvangt geld voor staf met een ontwikkelings-, beleids- of bestuurlijke rol.

Voorbeeld van Mechanisme (niet-gouvernementeel)	Reikwijdte	Budget
Het Nationale Anti-Armoede Netwerk Programma	Nationaal	1.450.000,--

Voornaamste doelstelling:

. Het bijstaan van Nationale Anti-Armoede Netwerken om hun capaciteit te ontwikkelen om bij te dragen aan beleidsontwikkeling op een nationaal niveau.

. Het ontwikkelen van Nationale Anti-Armoede Netwerken om uit hun ervaring op lokaal en nationale niveaus beleid voort te laten komen. Er zijn 10 Nationale Anti-Armoede Netwerken die de belangen behartigen van mensen die in armoede en sociale uitsluiting leven:

- * Europees Anti-Armoede Netwerk (EAPN) Ierland
- * Coöperatie van Gemeenschapswerkers/opbouwwerkers (CWC)
- * Forum van Mensen met een Handicap (FPD)
- * Ierse Nationale Werklozen Organisatie (INOOU)
- * Ierse Plattelandsvereniging (IRL)
- * Ierse Traveller Beweging (ITM)
- * Alleenstaande Ouders Uitwisseling en Netwerk (OPEN)
- * Kinder Rechten Alliantie (CRA)
- * Ierse Vluchtelingen Raad (IRC)
- * Netwerk van Oudere Vrouwen (OWN)

Hoofdcriteria voor deze financiering is dat deze netwerken de groepen die zij vertegenwoordigen moeten inschakelen en betrekken, het karakter moeten hebben van gemeenschapsopbouwwerk en een representatieve structuur. Ze worden ook geacht steun te geven aan lokale anti-armoede acties en beleidsbeïnvloeding onder hun leden, waaronder geografische gemeenschappen en gemeenschappen van belang en individuen die in armoede leven. Hoewel deze netwerken het grondwerk verrichten dat de participatie van de groep die de netwerken vertegenwoordigen mogelijk maakt, is er nog steeds veel werk te doen in het ontwikkelen van het participatie proces. Het rapport over het overleg van 2002 over de Nationale Actie Plannen inzake Aansluiting erkent de noodzaak om participatiestructuren te verbeteren.

Italië: Lokale sociale en economische ontwikkeling

Het CILAP/Europese Anti-Armoede Netwerk Italië heeft zich gehouden aan een strikte definitie van een 'structureel mechanisme' in de context van dit onderzoek. Er bestaan geen niet-gouvernementele of gouvernementele mechanismen die de discussie, analyse en overdenkingen van mensen die in armoede en sociale uitsluiting leven weergeven. Een voorbeeld van een Regeringsinitiatief is hier opgenomen, aangezien het een aanwijzing is van een mogelijke verschuiving naar ontwikkelen van een verplichting tot participatie. Het laat het effect van nationale wetgeving zien (Wet nr. 328), die stadsplanningschema's – "Piani regolatori sociali" (stadsplanningschema's over sociaal beleid). Deze lokale overheidsmechanismen proberen een vorm van decentralisatie te implementeren. Volgens CILAP, "lijken deze te werken in sommige grote gemeentes (waaronder Rome en Napels) en ook in sommige kleine gemeentes." CILAP, het Europese Anti-Armoede Netwerk in Italië, is van plan verbanden aan te gaan met deze "Piani regolatori sociali" (stadsplanningschema's over sociaal beleid.)

Voorbeeld van Mechanisme (regering)	Reikwijdte	Budget
“Piani regolatori sociali” (stadsplanningschema’s voor sociaal beleid)	Stedelijk	-
Wet nr. 328 inzake de reorganisatie van sociale bijstand en openbare sociale diensten, die in 2000 is aangenomen, biedt de mogelijkheid om bemiddelende organisaties op te zetten om lokale projecten te plannen. Sommige gemeentes hebben de “Piani regolatori sociali” gecreëerd (stadsplanningschema’s voor sociaal beleid), die door lokale gemeentes zijn geïmplementeerd: zij hebben tot doel participatie van alle actoren te bevorderen, om lokale acties voor sociale en economische ontwikkeling uit te voeren.		

CILAP werkt actief samen met andere niet-gouvernementele organisaties, waarvan de equivalenten in andere lidstaten zijn genoemd als mechanismen voor het bewerkstelligen van participatie – bijvoorbeeld Caritas.

Luxemburg: Betrokkenheid van NGO’s in beleidsontwikkeling

Regeringsinitiatieven in Luxemburg nemen bestaande wetgeving en aanpassingen van wettelijke statuten als uitgangspunt. In plaats van de directe betrokkenheid van mensen die in armoede en uitsluiting leven na te streven, wil de regering NGO’s die hen samenbrengt erbij betrekken. Op deze manier voorziet een wet die in mei 2003 voor aanneming aan het Parlement is aangeboden, in de participatie van vertegenwoordigers van zulke NGO’s in de breed vertegenwoordigende “Conseil Supérieur à l’action sociale” (Hoge Raad voor Sociale Actie). In een rapport dat iedere drie jaar aan het Parlement wordt aangeboden, brengt deze Hoge Raad de noodzaak tot stand tot actie tegen armoede en sociale uitsluiting en adviseert over beleid om in deze noodzaak te voorzien.

In afwachting van het aannemen van deze nieuwe wet, woonden ATD – De Vierde Wereld, A.S.T.I. en CARITAS al in december 2003 als experts een bijeenkomst van de Hoge Raad bij.

Het voorbeeld van ASTI is opgenomen, omdat de nadruk die deze organisatie legt op rechten, één van de voorwaarden voor participatie weergeeft, die zegt, dat “er in dialogen en uitwisselingen geen plaats zal zijn voor discriminatie.” Dit is één van de weinige voorbeelden uit alle reacties, die de nadruk legt op rechten of anti-discriminatie.

Voorbeeld van Mechanisme (niet-gouvernementeel)	Reikwijdte	Budget
Naam van de NGO: A.S.T.I. Association de Soutien aux travailleurs immigrés a.s.b.l./Associatie voor de steun aan gastarbeiders http://www.asti.lu/ Contract met de Regering (Ministerie van Gezin, Solidariteit en Jeugd)	Nationaal	Ca. 120.000
Voornaamste doelstelling: Het verdedigen van de rechten en belangen van immigranten het bevorderen van participatie in het openbare leven.		

Met de wetsverandering, de nadruk is aan het verschuiven van een dienst-cliënt relatie naar een breder overleg over beleid. De toewijding om niet-gouvernementele organisaties te betrekken bij planning en beleid is onderdeel van een proces van het verbinden van diensten met bredere participatie van de burgermaatschappij. Het is gebaseerd op de mening, dat de eisen van mensen die in armoede leven beter worden verwoord door organisaties die hun belangen vertegenwoordigen.

Portugal: Lokale en Regionale Samenwerking

Na intensief lobby-werk van NGO's, heeft de Portugese regering voorgesteld een NGO Forum in te stellen. In de ogen van de EAPN Portugal is dit een belangrijke doorbraak:

“Zelfs als dit Forum niet de directe participatie van mensen die in armoede leven zal verschaffen, dan zal een belangrijk platform zijn voor de organisaties die mensen die in armoede leven vertegenwoordigen, om hun stem te laten horen. Het zal een Nationaal Forum zijn, waar NGO's de mogelijkheid zullen hebben om geraadpleegd te worden en om hun standpunten te geven.” (Reactie op de vragenlijst van de EAPN Portugal in mei 2004)

Het gekozen voorbeeld geeft een toenemende regeringstoewijding weer om ook op regionale en lokale niveaus te werken. De regering heeft gezorgd voor subsidies, die de EAPN in Portugal in staat zal stellen om werk te sturen dat gebreken aan het ontwerp, de implementatie en de evaluatie van beleid zal activeren. Het is nog te kort dag voor resultaten van dit proces van activering.

Voorbeeld van Mechanisme (niet-gouvernementeel)	Reikwijdte	Budget
“Activering van Participatie” EAPN Portugal	Nationaal Regionaal	82.335,38
<p>Voornaamste doelstelling: EAPN Portugal probeert sinds 2002, door middel van een project getiteld “Activering van Participatie”, sommige acties te implementeren om participatieprocessen van mensen die in armoede leven te ontwikkelen in de definities, implementatie en evaluatie van anti-armoede beleid. In 2003 is dit project opgenomen in de Portugese NAPinc en de Portugese regering financiert het. Dit project is voornamelijk het begin van een proces en het is een experimenteel project dat gecoördineerd wordt door het Portugese EAPN Netwerk. Het project wordt in 4 regio's van het land ontwikkeld (Porto, Braga, Évora en Coimbra.)</p>		

Nederland: Cliënt of Burger?

Volgens de EAPN Nederland is de belangrijkste regeringsmaatregel voor betrokkenheid die van de ‘Cliënten Raden’, die al enige tijd werkzaam zijn en opgezet zijn om mensen te vertegenwoordigen die gebruik maken van diensten, waaronder bejaardenhuizen, opvangcentra voor daklozen en de lokale raden van uitkeringsgerechtigden.

Deze zijn door nationale wetgeving verplicht gesteld en worden gefinancierd op regionaal en lokaal niveau. De EAPN heeft gebruik gemaakt van de LKU (Landelijke Kadertraining Uitkeringsgerechtigden), voor het trainen van mensen om hen in staat te stellen om deel te nemen aan Cliënten Raden, waar ze beleid op lokaal, regionaal en nationaal niveau kunnen beïnvloeden.” (Reactie van de EAPN Nederland.) Echter,

financiële redenen (bezuinigingen binnen alle departementen), is er dit jaar, in 2004, op de training van de mensen in deze Cliënten Raden. Dit betekent dat betrokkenheid van mensen die in armoede en sociale uitsluiting leven afneemt, in plaats van toeneemt.

Voorbeeld van Mechanisme (regering)	Reikwijdte	Budget
Cliënten Raden	Nationaal	-
Doelstelling: Het betrekken van 'gebruikers' in diensten en in sociaalbeleid. Het is verplicht om gebruik te maken van Cliënten Raden, maar deze moeten worden geïmplementeerd en gefinancierd door regionale, provinciale en lokale overheden.		

Spanje: Van Theorie naar Praktijk

Zowel de gouvernementele als de niet-gouvernementele mechanismen voor het betrekken van "afectados" in Spanje, zijn òf zwak, òf ontbreken zelfs. Alleen het Europese Anti-Armoede Netwerk levert belangrijk denkwerk over dit onderwerp aan het werk van ATD – De Vierde Wereld. Ter herkenning van de noodzaak om meer aan deze kwestie te werken, heeft het Netwerk een groep gevormd met de verplichting om participatie te ontwikkelen als onderdeel van een hernieuwde start van de EAPN Spanje. Op basis hiervan en met de participatie van een Spaanse delegatie in de Derde Ontmoeting, zal een seminar worden gehouden over het thema participatie.

Het Spaanse Anti-Armoede Netwerk ziet een partnerschap van drie niet-gouvernementele organisaties die werken aan een Europees project om discriminatie te bestrijden, als het beste voorbeeld van participatie.

Voorbeeld van Mechanisme (regering)	Reikwijdte	Budget
Actieprogramma tegen discriminatie aangaande werk, waaraan drie niet-gouvernementele organisaties deelnemen.	Nationaal	-
Cáritas: Werkt aan het opnemen van jonge mensen die het risico lopen om uitgesloten te worden van het werkproces. Rode Kruis: Werkt aan het opnemen van immigranten in het werkproces Fundación Secretariado General Gitano: Werkt aan het opnemen van de Roma minderheid in het werkproces		

Men stelt zich voor dat de lessen die zullen voortkomen uit deze drie programma's toekomstige planning van participatieprocessen in Spanje zullen helpen.

Zweden: "Gebruiker" Participatie en Participatie van de Burgermaatschappij

De Zweedse reactie versterkt de kloof tussen de gedeelde aspiraties van gouvernementele en niet-gouvernementele benaderingen en de implementatie van procedures, die overeenkomen met de aspiraties. Het is de uitgesproken bedoeling van het Zweedse Nationale Actie Plan om de kloof in participatie aan te pakken en "erop toe te zien dat burgers meer gelijke kansen hebben voor het beïnvloeden van het politieke proces dan vandaag de dag het geval is." NAPsincl/Zweden pag. 37. Het gekozen voorbeeld is gebaseerd op een voorstel "om een comité op te zetten voor de invloed van gebruikers in zaken van sociale ontwikkeling in het Ministerie van Gezondheid en Sociale Zaken, waarin het Netwerk tegen Sociale Uitsluiting en vertegenwoordigers van

het Zweedse Associatie van Lokale Overheden en de Nationale Raad voor Gezondheid en Welzijn een grote rol zullen vervullen.” NAP (INCL) Zweden pag. 41.

Voorbeeld van Mechanisme (regering)	Reikwijdte	Budget
“Comité voor Gebruikers Invloed”	Nationaal	-
Optreden als overlegorgaan tussen de publieke sector en organisaties van vrijwilligers en gebruikers, met als doel alle relevante organen te mobiliseren in pogingen om te strijden tegen economische en sociale kwetsbaarheid.		

Vanuit het standpunt van de Zweedse regering is het “moeilijk om uitgebreide en succesvolle uitwisselingen van ‘best practice’ te ontwikkelen. Eén van de voorbeelden van ‘good practice’ vanuit het standpunt van de regering is dat van lokale ontwikkelingsovereenkomsten, die verbanden lijken te hebben met een verzameling van theorie en praktijk van gemeenschapontwikkeling of lokale sociale ontwikkeling, gesteund door toewijding aan participatie en die over een heel scala van politieke en andere ideologieën kunnen werken.

Verenigd Koninkrijk: Decentralisatie

De reactie van het Verenigd Koninkrijk verklaart dat de regering van het Verenigd Koninkrijk “inziet dat zij, om armoede en sociale uitsluiting effectief te kunnen aanpakken, in partnerschap moet werken met een heel scala van mensen.” De aanpak van de regering hangt af van het decentraliseren van verantwoordelijkheid aan de Assemblee van Schotland en Wales en aan het Bestuur van Noord Ierland.

Voorbeeld van Mechanisme (regering)	Reikwijdte	Budget
Naam van initiatief: Sociale Inclusie Partnerschappen http://www.communitiesscotland.gov.uk	Schotland	£ 4,1 miljoen
Voornaamste doelstelling: Het betrekken van mensen die in armoede en uitsluiting leven bij het verbeteren van lokale openbare dienstverlening in achtergestelde gebieden.		

Het Departement van Werk en Pensioenen in het Verenigd Koninkrijk “overlegt met de Werkgroep voor Sociaal Beleid (SPTF). De SPTF is een netwerk van NGO’s grotendeels ingesteld om met de regering van het VK te werken aan de Nationale Actie Plannen Aansluiting.” De SPTF, die begonnen is door de EAPN, is betrokken geweest bij het ontwikkelen van de NAP Aansluiting 2003. Dit heeft verder geleid tot een gezamenlijk project om een Werktuigenset voor Participatie te ontwikkelen dat de participatie van mensen die te maken hebben (gehad) met armoede bij het ontwikkelen van de NAPincl. zal verbeteren. De toegevoegde waarde van de nauwe samenwerking tussen de regering en niet-gouvernementele organisaties wordt in het commentaar vanuit het Verenigd Koninkrijk enthousiast genoemd: “Een meer open participatie proces heeft als voordeel gehad dat specifieke problemen bij het implementeren van beleid onder de aandacht van beleidsmakers is gebracht. Zonder de directe participatie van mensen die ervaring hebben met armoede zouden sommige van deze problemen minder aandacht hebben gekregen.”

Appendix I: Programma

Derde Europese Ontmoeting van Mensen die in Armoede en Uitsluiting leven

Programma

Donderdag 27 mei	Aankomst van de delegaties
19.00	Buffet in het Dorint Hotel
Vrijdag 28 mei	Voorzitter van de conferentie: Professor Séamus Ó Cinnéide
9.00-9.45	Opening van de Plenaire Zitting <ul style="list-style-type: none"> • Dhr. Gerry Mangan, vertegenwoordiger van het Ierse Voorzitterschap • Minister Maria Arena, Ministre de l'Intégration Sociale, Politique des Grandes villes, Egalité des Changes et Fonction Publique, België • Mevr. Marie-Josée Jacobs, Minister van Gezinszaken, Sociale Solidariteit en Jeugd, Luxemburg • Mevr. Odile Quintin, Director General voor Werkgelegenheid en Sociale Zaken, Europese Commissie • Mevr. Isabelle Leborgne, Association Action Partenariat International Economique et Social, Deelnemer van de Tweede Ontmoeting
9.45-10.15	Thee/Koffie
10.15-13.00	Workshops 1: Introducties en het delen van ervaringen: <ul style="list-style-type: none"> • Korte samenvatting van de 1^e en 2^e Ontmoeting • Deelnemers stellen zichzelf voor, evenals hun associatie/NGO en de belangrijkste successen en uitdagingen waar deze mee te maken hebben. • Over de aangehaalde kwesties zullen algemeen overeengekomen vragen worden gevormd voor de dialoog in de plenaire slotzitting.
13.00-14.30	Lunch
14.30-16.00	Workshops 2: Participatie – <i>Wat is de praktijk?</i>

	<ul style="list-style-type: none"> • Presentatie van de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek • Presentatie van een voorbeeld dat uit het onderzoek naar voren komt (Discussie) • Het delen van voorbeelden van participatie waar deelnemers bij betrokken zijn.
16.00-16.30	Thee/Koffie
16.30-17.30	Workshop 2 - vervolg <ul style="list-style-type: none"> • Open discussie over Participatie
Avond	Diner in het RESIDENCE PALACE Rue de la Loi 155 Catering verzorgd door BOUILLON DE CULTURES , Brusselse Associatie Training en sociale integratie. Ierse Muziek – Siomon O’DONNGHAILE Africaanse muziek – Federatie Hope voor Afrika
Zaterdag 29 mei	Voorzitter van de conferentie: Professor Séamus Ó Cinnéide
9.15-10.15	Thee/Koffie
10.45-13.15	Plenaire Zitting <ul style="list-style-type: none"> • Verslagen van andere evenementen van het Voorzitterschap: mevr. Sandra Christiaan, EAPN Nederland • Verslagen en vragen vanuit de workshops • Reactie van het Panel • Open Discussie Panel <ul style="list-style-type: none"> • Minister Mary Coughlan, Minister voor Gezin en Sociale Zaken, Ierland • Minister Maria Arena, Ministre de l’Intégration Sociale, Politique des Grandes villes, Egalité des Changes et Fonction Publique, België • Dhr. Armindo Silva, Afdelingshoofd, Sociale Uitsluiting, Directoraat van Werkgelegenheid en Sociale Zaken, Europese Commissie • Mevr. Brigitte Weinandy, Lid van het Sociale Beschermings Committee van de EU en Conseiller de direction 1ère classe, Ministère de la Famille, de la Solidarité et de la Jeunesse – Service

	<ul style="list-style-type: none"> • national d'action sociale, Luxemburg Dhr. Ludo Horemans, Vice Voorzitter, Europees Anti Armoede Netwerk
13.15-13.30	Plenaire Slotzitting <ul style="list-style-type: none"> • Mary Coughlan, T.D., Minister voor Gezin en Sociale Zaken, Ierland • Maria Marinakou, EAPN, Voorzitter • Slotopmerkingen van de voorzitter
13.30	<ul style="list-style-type: none"> • Groepsfoto • Lunch
14.30	Deelnemers zijn vrij om weg te gaan

Appendix II   Lijst van Deelnemers

Derde Europese Ontmoeting van Mensen die in Armoede Leven						
Naam	Voornaam	NGO Organisaties	Postcode	Stad	adres	E-mail
OOSTENRIJCK						
LANDA	Katarzyna	"Zum Alten Eisen " Selbsthilfegruppe von Arbeitsuchenden ab 40	A-1020	Wien	Heinistrasse 29/8A	kml@chello.at
EHLER	Wulfhardt	"Zum Alten Eisen " Selbsthilfegruppe von Arbeitsuchenden ab 41	A-1230	Wien	Färbermühlgasse 5/2/3	wulfhardt.ehler@chello.at
KOEHLER	Dietmar	"Zum Alten Eisen " Selbsthilfegruppe von Arbeitsuchenden ab 42	A-1230	Wien	Dr. Hanswenzlgasse 8	ibd.koehler@utanet.at
BELGIE						
STEPMAN	Patricia					
PEELMAN	Sonja					
ROSSIERS	Paul					
CLYMANS	Mieke	PRISO- Steunpunt Turnhout	B-2300	TURNHOUT	Otterstraat 116	mieke_turnhout@priso.be
TALON	Jocelyne	Comité de défense des citoyens de la ville de Bruxelles	B-1000	BRUXELLES	Rue borgval, 2	jocelynetalon@hotmail.be
CLEMENT	Eugène	Fédération Espoir d'Afrique ASBL	B-1082	Bruxelles	Place de la Gare, 1/2	vzwfedasbl@belgacom.net
BULGARIJE						
IVANOVA	Angelina	Inter Ethnic Dialog		DOBRODAN Village		dobrodan@infotel.bg
POPOV	William	Competency and Ethics		PAVLIKENI Town		
IVANOV	Sasho	Roma Cultural & Youth Organisation		STRELCHA Town		lia@abv.bg
MINEV	Douhomir	EAPN Bulgaria	BG-1000	SOFIA	Rakovski 159 str	perspekt@tradel.net
JELIAZKOVA	Maria	Information Centre	BG-1000	SOFIA	Rakovski 159 str	perspekt@tradel.net
TCHECHISCHE REPUBLIEK						
Hradecky	Ija					hradecky@nadeje.cz
DENEMARKEN						
RUDOLF	Ole	TRUE	DK-8210	ARHUS	Jernaldervej	naerudvalget.aarhusamt@yahoo

					221a-ltv-dep 3535	dk
NIELSEN	Johnny	TRUE	DK-7620	LEMVIG	Jens Sondergardsvej 3, 3sal.dep 312	urup722003@hotmail.com
HAMMER	Lis	KOFOEDS SKOLE		DK-COPENHAGEN	Tagensvej 29	
LARSEN	Inge	KOFOEDS SKOLE		DK-COPENHAGEN	Folehaven 45.Valby	
LARSEN	Karin	KOFOEDS SKOLE		DK-DRAGOR	Schoutgarden 32	karin@kofoedsskole.dk
ESLAND						
HEINLA	Eda	NGO Tallinn Children Support Centre,	10143	TALLINN	Estonia blvd 7	Eda.Heinla@iiss.ee
FINLAND						
PULLI	Maija	TVY ry/EAPN-Fin	FI-25330	KUUSJOKI	Riitasuontie 19	maija.pulli@kuusjoki.salonseutu.fi
JOKINEN	Tarja	Pienperheyhdistys ry	FI-25330	HELSINKI	Väinöläkatu 34 D 19	tarja.jokinen@kolumbus.fi
OYER	Yumusud	Suomen Punainen Risti	FI-00810	HELSINKI	Petter Wetterin tie 3 D 94	yumusud@hotmail.com
WARDOYO	Riina	Helsingin Ensikoti	FI-00510	HELSINKI	Lemunkuja 3 C 18	rinasnet@yahoo.com
WARDOYO	Endro	Helsingin Ensikoti	FI-00510	HELSINKI	Lemunkuja 3 C 18	rinasnet@yahoo.com
FRANKRIJK						
BIANDA	Magloire Cheri	Foyer Vers l'Avenir	FR-42153	RIORGES	337, Chemin Martin	magcheri@yahoo.fr
LEBORGNE	Isabelle	AIPIES	FR-76210	BOLBEC	4bis Place Félix- Faure	aipies@wanadoo.fr
DUPREZ	Christine	Ass.Martine Bernard	FR-59420	MOUVEAU	63 rue de Lille	christine.duprez@wanadoo.fr
MOULAOUI	Nassera		FR-75020	PARIS	6 Rue Ch. & Robert	nassera.moulaoui@laposte.net
LONGELIN	Bénédicte	Foyer Chartrain	FR-28003	CHARTRES	12 rue Hubert Latham	bene_longelin@hotmail.com
LARMEE	Valérie	ATD Quart Monde	FR-69120	VAUX en VELIN	6 chemin des Echarmeaux	atdlyon@atd-quartmonde.org
HENRIQUES	Antonio	ATD Quart Monde	FR-69000	LYON	28, rue de l'annonciade	atdlyon@atd-quartmonde.org
DUISTLAND						

BIEHN	Erika	NAK	59555	Lippstadt	Cappeltor 12	bagshi.erika@web.de
GEHRKE	Marlis		12629	Berlin	Gothaer Str. 17	netz-sozialberatung@gmx.net
KRÄMER	Imme	BAG-SHI	60439	Frankfurt	Niederurseler Landstr. 24	bagshi-beratung@aol.com
RATHMER	Otger	BAG-E	60318	Frankfurt	Nordendstr. 61	otger2004@yahoo.de
SCHRÖTER	Jens	AGAB e.V.	28215	Bremen	Kastanienstr. 63	
THÜRAUF	Andrea	BAG-E	60437	Frankfurt	Homburger Landstr. 865	andrea.thuerauf@t-online.de
WALTHER	Beate		47533	Kleve	Liesegangstr. 21	B.Walther-Kleve@web.de
GRIEKENLAND						
TSITSIPA	Theodora		Gr-14676	KALITH E- ATHENS	Treas, 6	tsitsipa@pnafonet.gr
LEKAJ	Egida		Gr-	EXARHIA - ATHENS	Sp.Trikoupi	egidaleka@yahoo.co.uk
MARINAKOU	Maria	EAPN Greece, President of EAPN International				mmarinakou@mland.gr
DOURIDA	Evangelia	EAPN Greece	Gr 12136	PERISTERI ATHENS	Kleanthous, 26	kspm-erp@otenet.gr
GEBRETSADIK	Geremen		Gr-11528	ILISSIA - ATHENS	Iridanou 4 a	
HONGARIJE						
GELSEI	Gergo	ALLIANCE OF SOCIAL PROFESSIONALS	1094	BUDAPEST	Ráday u. 43-45. 609.sz.	gelsei.gergo@kla.hu
MACZNE PLETSER	Agnes	CSEPEL - Ass.of People living under the subsistance level	1211	BUDAPEST	Kiss J.alt. u. 63. 5/57.	
LAJTOS	Sandor	Teahouse, club for jobseekers	1214	BUDAPEST	Szent István út 1/b.	lasa@freestart.hu
GURBAI	Katalin	Teahouse, club for jobseekers	1215	BUDAPEST	Szent István út 1/b.	lasa@freestart.hu
FARKASNE BODNAR	Emma	CSEPEL - Ass.of People living under the subsistance level	1214	BUDAPEST	Nap u.8.4/14.	emmi48@freestart.hu
IERLAND						
Deaton	Margaret	Tallaght Centre for the Unemployed	Dublin 24	Tallaght	St Dominicks Hall, Main Street	magdeaton@eircom.net
King	Liz	Tallaght Centre for the Unemployed	Dublin 24	Tallaght	St Dominicks Hall, Main Street	tcu@iol.ie
In Son Keay	Clara	Migrants Rights Centre of Ireland	Dublin 3	Dublin	No 3 Bereford Park	info@mrci.ie

Magat	Sancha	Migrants Rights Centre of Ireland	Dublin 3	Dublin	No 3 Bereford Park	info@mrci.ie
Creighton	Maria	One Parent Exchange & Network	Co Mayo	Co Mayo	Malvern Mews, Knock Road, Claremorris,	enquiries@oneparent.ie
Courtney	Joan	One Parent Exchange & Network	Co Kerry	Co Kerry	34 Ballyrickard Court, Tralee,.	enquiries@oneparent.ie
ITALIE						
ALUISI	Paola	Casa dei Diritti Sociali-CILAP EAPN Italy	I-00145	ROMA	Via G. Gozzi 161	paolaalu@hotmail.com
PERRATONE	Guido	Emmaus Roma	I-00147	ROMA	Via Casale de Merode 8	segr.emmausest@libero.it
PARATO	Michele	Emmaus Ferrara	I-44040	S.NICOLO	Via Masolino Piccolo 8/10	emmausferrara@libero.it
ARSENE	Ciprian	Casa dei diritti sociali	I-00189	ROMA	Via Ischia di Castro 25	
MELE	Carlo	Caritas Italiana	I-83100	AVELLINO	c/o Caritas italiana Piazza Libertà 23	carit_av@inopera.it
PALUMBO	Cristina	Caritas Italiana	I- 81016	CASERTA	Coop. Parva Domus, Via Elci (Piedimonte Matese)	crispalumbo@inwind.it
GRGA	Mirko	Comunità di Capodarco	I-00175	ROMA	c/o Comunità di Capodarco Via Messala Corvino 59	
BATTAGLIA	Giuseppe	Caritas Italiana	I-83100	AVELLINO	c/o Caritas italiana Piazza Libertà 23	carit_av@inopera.it
LETLAND						
GEIDE	Dzintars	Livani Foundation "Balta Maja" and Charity Centre	LV 1021	Riga	Praulienas 10 - 33	dg@btv.lv
LUXEMBURG						
CAPITAO	Marco	None		Luxembourg		
WIRTZ	Nico	None		Luxembourg		
HOFFMANN	Marco	EAPN Lux	L-1725	Luxembourg	21-23, rue Henri VII	marco.hoffmann@ligue.lu
SCHNEIDER	Klaus	EAPN Lux		Luxembourg		

MALTA						
Calleja	Mark Anthony	Caritas Malta	VLT16	FLORIANA	5, LION STREET	diaconia@caritasmalta.org
NEDERLAND						
CHRISTIAAN	Sandra	EAPN Nederland	NL-1622DK	HOORN	Astronautenweg 148	sm.chrsitiaan@quicknet.nl
ETTEMA	Jan	EAPN Nederland	NL-7311EJ	APELDOORN	Brinkhorstweg 11	janette@wanadoo.nl
VEERHOFF	Niek	EAPN Nederland	NL-1703MV	HEERHUGOWAARD	Spaarne 88	nveer@wxs.nl
SMEEKES	Alida	EAPN Nederland				salida@zonnet.nl
DE KONING	Rien	EAPN Nederland	NL-5491KZ	OEDENRODE	Venkel 5	h.koning22@chello.nl
HUYBERTS	Anja	EAPN Nederland	NL-5491KZ	OEDENRODE	Venkel 5	h.koning22@chello.nl
NOORWEGEN						
HERRESTAD	Ina		NO-0182	OSLO	Batteriet, Storgt 36	ina.herrestad@skbo.no
POLEN						
PAPRZYCKA	Elzbieta	BARKA-KOFOED SCHOOL	62-028	POZNAN	ul. Pilsudskiego 11/m15	sbarki@barka.org.pl
BOR	Lech	BARKA-KOFOED SCHOOL	61-003	POZNAN	ul. Sw. Wincentego 6/9	sbarki@barka.org.pl
KONIECZNY	Henryk	ROSE Ass. for the People and the Environment	64-423	LUBOSZ	Chudopczyce 17	chudopczyce@barka.org.pl
SCIANA	Zbigniew	ROSE Ass. for the People and the Environment	64-423	LUBOSZ	Chudopczyce 17	chudopczyce@barka.org.pl
TERCHA	Antoni	Barka Association for Mutual Help	47-100	Strzelce Opolskie	ul. Krakowska 16	kramat@go2.pl
JEDRZEJAK	Agnieszka	MONAR-MARKOT ALLIANCE	64-610	ROGOZNO	Roznowice 33	monar-wlkp@xl.wp.pl
ZDRENKA	Piotr	Barka Foundation for Mutual Help	64-008	POZNAN	ul. Sw. Marcin 30/14	barka@barka.org.pl
PORTUGAL						
TEIXEIRA	Maria Rosa	Associação Promoção Social População Bairro Aleixo	4100	Porto (Portugal)	Rua Carvalho Barbosa, Ent. 106	porto@reapn.org

ANTUNES	José Luis	EAPN Portugal (Porto)	4050	Porto (Portugal)	Praça Guilherme Gomes Fernandes, 45-4º	porto@reapn.org
RIBEIRO	Maria Fernanda	EAPN Portugal (Coimbra)	3130-255	Soure (portugal)	Urbanização Encosta Sol, Lote 6, R/c Esq.	eapn-coimbra@clix.pt
GONÇALVES	Bruno	Assoc. Cigana Coimbra	3020-208	Coimbra (Portugal)	Bairro Ingote, Lote 22, Cave Eqª	brunocig@hotmail.com
PAIVA	Júlio	EAPN Portugal	4200-218	Porto (Portugal)	Rua Costa Cabral, 2368	julio.paiva@reapn.org
REP SLOVAKE						
KVAPILOVA	Erika			SLOVAKIA-Bratislava	Pifflova 3, 851 01	erza@nexta.sk
SPANJE						
VIRELLA	JUAN PEDRO	ANDALUCÍA ACOGE	41008	SEVILLA (Andalucía)	Parque las Naciones 31	acoge@acoge.org
BANOU	RABIA	MALAGA ACOGE	29009	MALAGA (Andalucía)	C/Sevilla 8	malaga@acoge.org
ALGOUCH	APDENOUR	MALAGA ACOGE	29009	MALAGA (Andalucía)	C/ Sevilla 8	malaga@acoge.org
RODRIGUEZ	SANDRA	SERVICIOS SOCIALES Ayunt Miguelturra	13171	CIUDAD REAL (Castilla la Mancha)	Plaza España 1	luisargueton@navegalia.com
RASTROLLO	PATRICIA	ASOCIACIÓN SOCIAL ANDRÓMINES	80110	BARCELONA (Cataluña)	Carretera Vella, 37	andromines@andromines.org
JIMENEZ	MARIA JOSE	FUND SECRETARIADO GENERAL GITANO	36205	VIGO (Galicia)	C/Faisán 3	acceder.vigo@fsgg.org
NAVARRO	JOSE MARÍA	CENTRO DE SOLIDARIDAD	50014	ZARAGOZA (Aragón)	C/Lucero del Alba 2	barberoak@hotmail.com
ARMENDARIZ	MAITE	EAPN.NAVARRA	31014	PAMPLONA (Navarra)	C/Artica 32	oficina@redpobreza.org
SWEDEN						
SODERSTROM	Helena	RSMH	SE 75242	UPPSALA	Gnejsvägen 2 B	
ALPHONCE	Elisabet	RSMH	SE 75263	UPPSALA	Hagavagen 278	
PERSON	Maj	RFHL	SE 753 20	UPPSALA	Bangardsgatan 13	
JONSON	Gith	KRIS	SE 116 23	STOCKHOLM	Bondegatan 9 A	
SAMUELSON	Rolf	EAPN	SE75428	UPPSALA	Ferlingsgatan 73	rolf.samuelson@comhem.se

V.K.						
MOYO	Temba		CF103NB	CARDIFF	c/o Cardiff University- JOMEK-Bute Building, King Edward XII Ave	bucolliv@cf.ac.uk
LOW	Vicki	Moray Against Poverty		ELGIN	34 Glenlossie Drive, New Elgin	cross2@tiscali.co.uk
FOX	Mike	UKCAP	L6 6AZ	LIVERPOOL	11a Pear Grove	
BUCOLLI	Vanessa	OXFAM	CF 10 3NB	CARDIFF	c/o Cardiff University- JOMEK-Bute Building, King Edward XII Ave	bucolliv@cf.ac.uk
PODRIMAJ	Lumturi	NIAPN	BT152GB	BELFAST	c/o NICVA 61 Duncairn Gardens	niapn@nicva.org
VELLEM	Ronald	NIAPN	BT152GB	BELFAST	c/o NICVA 61 Duncairn Gardens	nMOYO
MOYO	Selina	Refugee Women's Action Group	CF103NB	CARDIFF	c/o Cardiff University- JOMEK-Bute Building, King Edward XII Ave	bucolliv@cf.ac.uk
Team						
HERMANS	Marja	Welzijnszorg	B-1000	Brussel	Huidevetterstraat 165	marjahermans@welzijnszorg.be
GORIS	Josée	Cellule Pauvreté	B-1000	Brussel	Anspachlaan 1	josee.goris@minsoc.fed.be
DIERCKX	Danielle	University of Antwerp- UA	B-2000	Antwerpen	Prinsstraat 13	danielle.dierckx@ua.ac.be
BOEHLKE	Klaus		12487	Berlin	Mühlbergstr. 20	netz-sozialberatung@gmx.net
VEREecken	Léopold	Forum Bruxellois de Lutte contre la Pauvreté	B-1180	Bruxelles	Rue AL.Renard 86/7	leopold.vereecken@slynet.be
FONSECA	Clara	EAPN Brussels	B-1000	Bruxelles	Rue du Congrès 37-41	clara.fonseca@eapn.skynet.be
HANAN	Robin	EAPN Ireland				eapn@iol.ie
KELLY	Peter	Poverty Alliance Scotland EAPN		GLASGOW	162 Buchanan Street	peter.kelly@povertyalliance.org

GOSZTONYI	Geza	Regional Social Welfare Resource Centre Budapest, Hungary	H-1052	Budapest	Varoshaz u. 9-11.	gosztonyi@budapest.hu
LONEGREN	Philip	EAPN Sweden				philip.lonegren@chello.se
CALVANELLI	Laura	Caritas Roma				lcalvanelli@yahoo.it
WILGA	Justyna	Barka Foundation				wilgaj@go2.pl
RAPPORTEUR						
GORMAN	Margo					margogorman@eircom.net
VORZITTER						
O CINNEIDE	Seamus					seamus.ocinneide@may.ie
AUTORITEITEN						
BELGIE						
FRANSEN	Kathleen	Stafmedewerker Vlaams Netwerk vzw	B-1030	Brussel	Vooruitgangstraat 323	vlfa@skynet.be
VAN GEERTSOM	Julien	Federal Service Social Integration				
ARENA	Maria	Ministre de l'Intégration Sociale, Politique des Grands villes, Egalité des Chances et Fonction Publique				
RABAU	Muriel	Représentation permanente belge auprès de l'UE				
EUROPESE COMMISSIE						
SILVA	Armindo	DG Employment and Social Affairs, EU Commission				
QUINTIN	Odile	Director General, DG Employment and Social Affairs, EU Commission				
IERLAND						
COUGHLAN	Mary	Minister for Social and Family Affairs, Ireland				
LUXEMBURG						
JACOBS	Marie-Josée	Luxembourg Minister for Family Affairs, Social Solidarity & Youth				
OOSTENRIJCK						

HELMUT	Lang	Bundesministerium für sozial Sicherheit- Generationen und Konsumentenschutz Abt.		A-1010 WIENS	Stuebning 1	helmut.lang@bmsg.gv.at
HUNGARIJE						
KANNAI	Magdolna	Department for Social Coordination-Ministry of Health, Social & Family Affairs, Hungary			36 1 475 5837	kannai.magdolna@eszcsn.hu
NEDERLAND						
DE GEUS	Femke	Ministry of Social Affairs and Employment Dir. For Work & Social Assitance				fdegeus@minszw.nl
NOORWEGEN						
BJERKNES	Solveig	Norwegian Directorate of Health and Social Affairs				solveig.bjerknes@shdir.no
REP TCHECHISCHE						
VALECKA	Hana					Hana.Velecka@mpsv.cz
ETUC-CES						
FONTENEAU	Gérard	Advisor at ETUC				mleonard@etuc.org
LEONARD	Myriam	CES				-
EUROCHILD						
WILLIAMS	Anne					anne.williams@efcw.org
ATD Quart Monde						
MACIOTI	Gunda	4th World Delegate to the EU	B-1040	Bruxelles	Avenue Victor Jacobs 12	atd.europe@tiscali.be
Euro Health Network						
STEGEMAN	Ingrid	EuroHealthNet	B-1000	Bruxelles	6 Rue Philippe le Bon	i.stegeman@eurohealthnet.org
Combat Poverty						
JOYCE	Fidelma	Combat Poverty Ireland				
Organisatie comite						
MANGAN	Gerry	Dept. Social & Family Affairs - Ireland, Director				
DAHERTY	Darragh	Irish Permanent .Representation				

O SEAGHDHA	Eoin	Dept. Social & Family Affairs - Ireland				
O'MALLEY	Lorcan	Dept. Social & Family Affairs - Ireland				
QUINN	Orlaigh	Dept. Social & Family Affairs - Ireland				
BARRON	Cathy	Dept. Social & Family Affairs - Ireland				
FAUGHNAN	Helen	Dept. Social & Family Affairs - Ireland				
MURPHY	Ann	Dept. Social & Family Affairs - Ireland				
WALSH	Niamh	Dept. Social & Family Affairs - Ireland				
FRAZER	Hugh	Commission européenne - DG Emploi				
VANDEBUSSCHE	Johan	Cabinet de Maria ARENA	B-1000	Brussel	Rue Royale 180	
JONES	Samara	FEANTSA				
KENNINGHAM	Sarah	ATD Quart Monde	B-1040	Bruxelles	Av.Victor Jacobs 12	
HOREMANS	Ludo	EAPN Vice President	B-1000	Bruxelles	Rue du Congrès-37-41	ludo.horemans@antwerpen.be
FARRELL	Fintan	EAPN Director	B-1000	Bruxelles	Rue du Congrès-37-41	fintan.farrell@eapn.skynet.be
GERONDAL	Micheline	EAPN Project officer	B-1000	Bruxelles	Rue du Congrès-37-41	micheline.gerondal@skynet.be
WEINANDY	Brigitte	Luxembourg Minister for Family Affairs, Social Solidarity & Youth	L-2420	Luxembourg	12-14 Ave. E. Reuter	Brigitte.Weinandy@fm.etat.lu
SPC						
WILLAME	Elise	Directrice de la représentation belge				
Gasten						
DENEMARKEN						
JENSEN	Steen Viggo	Council for socially marginalised people		DK-		steeen_viggo@msn.com
EAPN Portugal						
AIRES	Sergio	EAPN Portugal				sergio.aires@netc.pt

EAPN Europe						
CHAMPEIX	Claire	EAPN EUROPE	B-1000	Bruxelles	Rue du Congrès, 37-41	claire.champeix@eapn.skynet.be
TV						
VAN NIEKERK	André	Crossing the Line production	NL- 2515 BE	DEN HAAG	Huygensstraat 21 E	www.crossingthelineprod.nl
KUIPERS	E.	Crossing the Line production				
VAN DE BERG	R.	Crossing the Line production				
VAN DE ZEE	R.	Crossing the Line production				
Vrijwillig / secretariaat						
LEMMENS	Philippe	EAPN Europe	B-1000	Bruxelles	Rue du Congrès, 37-41	claire.champeix@eapn.skynet.be
NOLMANS	Cynthia	EAPN Europe	B-1000	Bruxelles	Rue du Congrès, 37-41	claire.champeix@eapn.skynet.be
MAES	Kris					
PEETERS	Ingrid					
VAN HUMBEECK	Patrik					
VEREECKEN	Nicolas					
MINEV	Alexandar					
PEKANOV	Atanas					
HOREMANS	Mathias					
CZMYR	Agnieska	ATD 4th world				
CHESNEAU	Emilie					
MIGNOT	Mélanie					
Tolken						
ALSTROM	Annika					
BATTISTELLI	Alberto					
BAUDET	Karine					
BELAOUI	Ouassila					
BRUCATO	Eric					
CAUCIG	Isabella					
CHAVET	Christine					
CHMIELEWSKA	Ewa					
CLAEYS	Isabelle					
CORREIA	Rui					

DELADRIER	Patrice					
DE SA MOREIRA	Carlos					
EECKHAUT	Frieda					
ENAMI	Ceighegh					
ERVYN	Olivier					
FIERENS	Anja					
FEDERICO	Serge					
GALLER	Isabelle					
GONZALVES	Manoel					
GRIGOROVA	Ada					
IMHAUSER	Françoise					
JURION	Karin					
KAPPI	Mirka					
LEDENT	Isabelle					
LENDERMAN	Anne					
MILEVA	TZENA					
POTZ	Angelika					
PUHONEN	Eeva					
RAU	Karina					
REVA	Marianne- Berta					
ROSSI	Maria					
STAUSHOLM	Lisbeth					
TALVITIE	Jussi					
TOTSIS	Stravro					
VAN HYFTE	Annick					
VAN STALLE	Christine					
WRAAE	Lone					

